

~~585~~

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНІ
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

83391

Ч. ....

~~30258~~

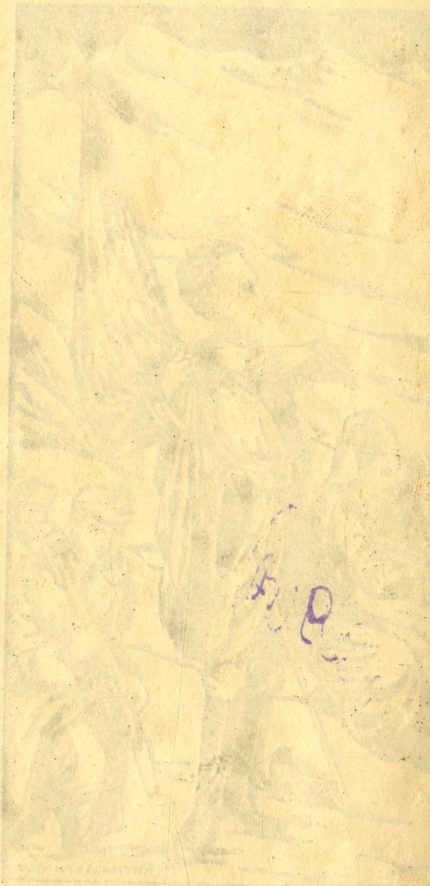
ОЛ. БАБІЙ ГУЦУЛЬСЬКИЙ КУРІНЬ

М. БУТИНСЬКИЙ 1927.

ПОЕМА

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE

JOHN
MAYNARD
BARNARD
1851-1923

f

06/10

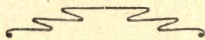
30258

ОЛ. БАБІЙ

ГУЦУЛЬСЬКИЙ КУРІНЬ

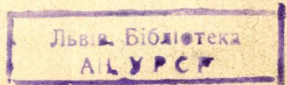
поема

~~83221~~

585.
М. Л. Б. 081
W (29(17))

Накладом „Групи Української Національної Молоді“.
Прага 1927.

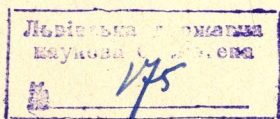

W15(2=4u)5-681

M O T T O.

Teraz na świat wylewam ten kielich trucizny.
Żrąca jest i gorąca gorycz mojej mowy
Gorycz wyssana z łez i krwi mej ojczyzny
Niechaj pali i żre nie was, lecz wasze okowy.

Adam Mickiewicz.

Із рідних гнізд.

На Заході війна згасає блеском ватри.
На Сході палахтить червоний, лютий гнів.
А до гуцульських сіл прийшли військові карти,
Щоб легіні пішли обороняти Львів.
Вітри осінні рвуть з дерев листки останні,
Вітаючи зиму, несуть їй дар з намист,
А в селах дива див: якісь казки весняні;
Приніс в зимі весну — той перший падолист.
По селах йдуть війти бундючно і пристойно;
Стукочуть до вікон хатин сільських, курних;
— „Вставайте легіні! Знов треба йти на войну; —
Боролись за чужих, борімся за своїх!“
Із долів вісти йдуть: Нові там хмари звисли:
З панами бій іде під Львовом, Перемишлем!
І хлопці всі встають. Ідуть гуртом пляями,
Пращають мовчки знов смерековий поріг.
А матірня сльоза пливе, пливе слідами, —
На ґрунях, на верхах біліє перший сніг.
Вже машерують хлопці долиною,
Лугом доріжкою
Білим піском.
В путь невідомую, в путь соколиную,
Попід смерічкою,
Попід ліском.
Ладно сосниною всі закосичені —
Всі до одніського, всі як один.
Трошечки п'яні всі, замогоричені,
Бо на працаннячко, пили за ринського:
Дедя і мама, і син.

В них на опашки їх сердаки
Йдуть не як легіні, а як панки.
Десь плаче, плаче дівонька:
„Щаслива вам мандрівонька!“
Та хлопці в сміх. На — віщо сум?
В словах їх жарт, веселість, глум!
Підсвистують всі гучно в такт,
І підтанцювують йдучи,
Сокирами виблискують, співаючи
Бундючно так:
„Єсть у мене топір, топір та кована бляшка.
Научу я Москалика тай і того Ляшка“.
Ідуть розспівані, веселі.
Земля дуднить під марш і спів.
Тінь Довбуша стоїть на скелі,
Благословля своїх синів:
„Повернете ви вільні в дім,
Лише ідіть слідом моїм!“

* * *

В преславнім місті Коломиї
Понасходилось Гуцулії,
Що й не счислиш і не злічиш.
Закрили всі луги зарінку
Чотири вінчики з барвінку:
Чотири сотні, — весь курінь
Так тихо... ані шевелінь...
Рівненько... рівно, як шнурочок,
На плечах в кожного клуночок, —
Та ржавий австріяцький кріс;
А крісів, крісів, гей-би ліс.
Вдягнувся дехто по вояцьки,
А дехто, — чудо! по козацьки,
Мов Наддпріпрянець. Ну й на стид,
Йде дехто на війну, мов дід:

У драних гачах ходаках, у постолах іде в поход —
Брудний, як чорт анциболот.
Забубнив Бойко в барабан,
І на майдан Гуцули вийшли. Вже на крилах
Стоять старшини молоді:
Хорунжий Дуб, ось той, що в школах
В нужді учився та біді;
Булавний Лисий, що в копальні
Носив у Прусах мозолі;
Четар Безрідневич, попович —
Синок священника з Бугнович —
Той, що в театрі у читальні
Співав у літі на селі;
Та всего війська потішитель
Поручник Баландюк Федір.
І підхорунжий Мельничук,
Що все був пильний до наук;
Та Гнат Чабан, син чорних гір,
Той, що скликав по селах віче,
Був кошовим в „Соколах“, в „Січи“,
Лупив у школі школярів,
По тім десь зник.
Був з нього жовнір Січовик
Десь у преславних Усусусах.
(Тоді, як наші мужики
Із рук малярських край ріки
Повисли за-щось на галузях).
Потім Чабан,
Як тільки він позбувся ран,
Що їх дістав від Москалів,
Зібрав курінь — веде на Львів.
Ось він стоїть перед сотнями
І дивиться на свій курінь,
Мов пастир той на стадо своє.
— „О, що за військо, що за хлопці!
Не було в нас такої лави,

Хіба за того Ярослава...

За Осмомисла... над Дністром..."

А як світло дня померкло,
Поставали собі хлопці у долині.

Сиві шапочки знимали біля церкви,

Присягачи на вірність Україні:

Триста рук піднялося у гору пресміливо:

— „Буде жниво!“

Триста тут сердець забилося перед храмом:

„Згинемо, а не повернемо рабами!“

Триста хлопців цілувало стяг курінний,
Щоби Гуцул був йому до смерти вірний.

Шапки полетіли в гору гей барвисто:

„Слава! Слава!“ залунало понад місто.

Чабан — сотник побажав та у промові,

Щоб до дому повернули всі здорові.

Покотилась горда пісня, як лявіна:

— „Вже воскресла Україна!“

А нарід, як лан той у боже жниво:

„Ідіть! Повертайте щасливо!“

Та як виходили на поле із міста,

Вістун поспитав по своєму:

Гей — хлопці, молодці! Під Львів іде триста,

А скільки поверне до дому?!“

* * *

У суботу мандрували, на кватирах спали

А в неділю до схід сонця в Станиславі стали,

В Станиславі були раді, дочекавшись слави,

Бо у них був на параді рідний вождь держави.

Перші стріли.

Прийшли. Спочинок. І наказ:

„В рострільну сотня!.. А в запас

Чета у ліс... мерщій... мерщій...“

Через хащі, через кущі
Ідуть стрільці...
Набиті кріси в їх руці.
— „Де ціль?“
— Ось там,
Де вежі шпиль —
Для вас напрям.
Над річку стежі
Через лан! —
Поля, яри, мужицькі межі...
Ланом курінь гірляндю...
Китайка здовж левадою.
Веде Чабан
Стрільців, що наче сірі гуси
Розбіглися та на загони.
А нагло: „Стій! Легіони!!!“
Грає скоростріл сарабандою
Вже над церквою, над старенькою
Кулі дзенькають, кулі бренькають.
— Долів! — І зникли всі стрільці.
А кулі наче воробці,
Немов осінній дощ густий...
Понад головоньки стрілецькі
Та понад лави молодецькі.
Рух один — і смерть... Скок один — і труп.
Встанеш — і за мить кряче ворон — суп,
Над тобою вже осідаючи,
Оченька твої випиваючи.
Тихо. Сотник встав. Під пекельний свист:
— „Хлопці! Наперед! Всі бігом на міст!“
І полинули разом як один:
— Всі ходім у бій, бо йде перший він! —
Біжать. — Хто впав? Що? Стогін там?
— Лиш раз, лиш раз вмірати нам!
Хтось знов у крові! Та вперед —
Веде усіх Чабан — до мет.

І наче повінь та свавільна
Пливе з гори у низ — рострільна.
І ніби журавлі ключами
Резерви линуть здовж горбами.
Добігли на узгірря стежі
І бачуть: Там столичні вежі
В імлі сіріють за кущами.
Хрести на Святоюрськiм храмі
Мов простягають раменами,
І кличуть, і благословлять
Та на святу визвольну рать.
Вістун отут шепнув до Гриця:
„Чи бачиш? Це уже столиця! ?
Роздавим гадину тепер злу!“
Вперед ізнов ровом, бігом,
І знов копають землю змерзлу,
Рачкують по ріллі. „Стій! тихше!“
„Там ворог! Вдармо збоку! Близше!
І тихо... лиш баґнет десь грюкне
І серце раз останній стукне,
Зімліє з остраху душа...
А нагло! Що? Трубач курінний,
Стрілець наш Бойко громом сурм.
Заграв: „На штурм! На штурм!“
Там, де похилена береза
Заблисли гострі, ржаві леза...
І липне, липне кріс до рук...
Скрипить снігами морозюк...
Та під ногами... бистро... бистро...
Баґнети... Кріси... блескіт вістря...
— „Пробоем!“ — Ні! хаха! з утіх!
— Не треба штурму! що за сміх?!
Втікає ворог геть ярами.
За ним Чабан та зі стрільцями...

* * *

Морозний день, біленький сніг
А край доріг та на обліг
Розсіяні продовж долини
Рубіни, рубіни, крові краплини.
Розцвівся мак червоним квітом
У зимну пору, а не літом.
Там на горі, де сіяно жито —
Стрільців двох убито.
Лягли та за волю гей буйголовою.
А там за межою, ось там, край тополі,
Лежать і ранені у чистому полі.
Із рани їм кровця потоком спливає,
На снігу біленьким цвітом розцвітає...
І зійшлися стрільці і копали гроби
В сирій землі багнетами;
Не плакали, не лили сліз,
Поклали хрестики з беріз,
Пішли шляхами боротьби.
І замість матері, сестер
Лиш вітер плакав край могил,
Читаючи сумний псалтир —
Журливий вітер зимнокрил.
Схиляються плакучі лози
І на могилу ронять сльози...

О б л о г а.

По ночі день, по дневі ніч, по сонцю тьма.
По сміхах сум, по днях побід — журба сама.
То блеск надій, то гад зневір, то проба сил,
То чорна тінь жалоб важких на ряд могил.
А раз в сніжний холодний день в зиму важку
Чабан скликав цілий курінь в гаю, в ліску.
Скликав курінь, щоб бігли всі бігцем-тихцем,
Щоб вороги не слали куль та за стрільцем.
Курінь у чвалі біг ровом по-за ліском

На збірку, щоб наказ читать. „Руш! Гусаком!“
Як стали всі у проліску в сотнях, рядах,
То бачили, що сотник їх немов в сльозах.
— „Позір!“ „Спочинь!“ — Чабан сказав до них:
„Стрільці!“

Послухайте наказ новий. Слова ось ці:
„Усім стрільцям, усім полкам, усім борцям
Дає цю вість найвищий вожд, начальник сам:
„У Києві прочитано сьогодні вже новий закон:
— Однині вже зруйнована та на Збручі межа — Кордон.
У Києві у Софії ударив дзвін: Від цього дня
Обеднана, соборная для всіх одна“.
І наш Чабан замовк, притих, скінчив наказ.“
У мовчанці затихли всі, замовкли враз.
І стихло все тоді як в храмі, там,
Коли в причастію зійде Господь Наш Сам.
Всі чули, що на вість, яку читав Чабан їм тут,
Чекав народ цілі віки в обіймах пут.
Здавалось, що на них глядить народ цілий,
Живі, мертві благословлять борців на бій.
Тиша, тиша. Нараз стрілець, старенький дід,
На вколішки припав і зір підніс на Схід;
Упав під хрест, що над шляхом в ліску стояв,
А з ним курінь, мов скошені покоси трав.
І навіть той безбожник наш, хорунжий сам,
Разом із курінем моливсь якимсь богам:
„О, Господи, слава ж тобі! Не марно труд:
Об'єднана, соборная, без меж і пут“.
Із шанців перед Божий трон
Молитва лине — жайворон.
Та ворог злий побачив тут в ліску курінь
І заки ще скінчив стрілець своє: „амінь!“
То скоростріл посипав знов грізним огнем
І чвалом повертав у шанці знов курінь.
Так новину святу й наказ, що лиш прийшов,
Облила вже освячена стрілецька кров.

Степові вірли.

І дочекались втіхи ми, діждалися і свята ми;
Приїхали із Київа гарматчики з гарматами.
Курінь гукнув, раненько вранці:
„Слава вам, слава, наддніпрянці!“
Радіють хлопці, що їй казати:
Цілують дула сталевії,
Січовиків вітають у надії,
Що як вже є гармати в нас,
То недалекий волі час.
А сотник ходить, ніби хмара:
„Ой, буде помста, буде кара!
Не спить же, хлопці, не дрімайте!
Стальнії кріси набивайте.
Гостріть багнети і мечі,
Бо буде наступ уночі;
Співайте радісних пісень,
Надходить нам побіди день!“
Вітають хлопці батарею,
Балакають собі із нею
Та обіймають смільчаків
Січовиків Дніпровиків.
А гості ці, Січовики,
Розказують чудні казки,
Як билися із москалями,
Як гетьман втік кудись світами.
І як із ним усі германці
Втікали босі від повстанців,
Як галицькі стрільці на славу
Ішли аж ген там під Полтаву,
Північну спиняти хмару,
Що несла помсту, кров і кару,
І як то в лісі, у діброві, у Мотовилівці преславній
Впав Черник, той, що із любови
До батьківщини — душу дав.

Хоч він з Бескиду, впав за Київ;
Тепер брати прийшли під Львів,
Щоб за кров Черника, за плату оддати брату, своєму
брату.

І нагло тут прийшов наказ:
„Огонь! З усіх гармат нараз!“
Гей, як гукнуть тут гаківниці!
Гранати мов густе намисто
Падуть з подолка понад місто.
„Гей хлопці, ми іще до дня
Роздавим Львів як жабиня!
Ще бобу, хлопці! Не жалійте!
А грійте вражу спину, грійте!
Прочухайте хоч п'яти їх!
Гадюк вбивати — то не гріх!“
Над вежі, куполи дебели
Летять не птиці, а шрапнелі.
„Ось тут колись гремів Богдан,
А нині б'є з гармат Чабан!“
„Гей жалко міста, храмів злотих“!
— Не жалко! — одвічає сотник:
— Бо краще нам той город клятий
Ізтерти весь з лиця землі,
Ніж має це кубло плекати
Гадюки — скорпіони злі,
На нашій скривдженій землі.
Ударте, щоб ляхи почули,
Що волі хочуть і Гуцули.
І хай почують всі народи,
Що Русин хоче теж свободи!“
Трубач сміється у наметі,
Вістун сидить та на лафеті
І мовить: „Там десь на панах
Вже терпне шкура, що аж страх.
І не один втікає нині
В пивниці, льохи в цій хвилині

І не одну сполошу мамку
У Львові на високім Замку.
І не одна панянка там
Вже молиться, щоб згинув хам,
Щоб ми спинили стрілянину.
Гей, проклинають Україну!
А наш вістун й десятник Павлаш
Сваряться вже всю божу днинку,
Хто перший з них завісить стяг наш
На львівськiм ратуші на ринку,
Бо вірять всі, бо вірять ревно,
Що Львів здобудуть вже напевно.
А ті гарматчики кохані
Годують ядрами гарматню пащу;
Гармати ситі, гнівом п'яні
Відригують, плюють на місто
Так голосно, так міцно, густо.
На мур, на мур, на тротуар,
Скажені пси: Гар!!! гаррр!!!
Регоче в полі чорний біс
Вогнем, зубами: блись! і блись!
І по над зляканим селом
Старий наш лицарський псалом:
„Не розсудила нас любов, —
Розсудить нас залізо, кров!“.

* * *

На другий день, як йшов вістун зі стежами,
Прийшли пани із білим прапорцем.
Пани були із шубами медвежими,
І в кожного живіт був барильцем.
„Стій! хто іде?“ спитав вістун, гукаючи.
Стрільці взяли всі кріси на: „Готов“
Прибіг четар, гукнув: „Та не кричи!
Це йдуть посли, це біла хоругов!“.

І справді так: прийшли послі непрошені,
Балакали на мові, на чужій;
Оглянули всі шанці кровю зрошені,
Журилися: На віщо кров і бій?
І тут послі розмовились із хлопцями:
Почали теж розмову з вістуном.
Вістун був злий: „Не вірю їм, не вірмо ми;
Бо пан усе тримає із панком“.
Англієць все випитував уважливо:
„Ви хочете миритись? Воювать?“
І відповів вістун цілком зневажливо:
— Готові ми з ляхами битись років пять. —
Ставайте всі хоч дуба всі пани мої,
То марно ви покинули Льондон!
Не спинимо свою борню, свої бої,
Аж батьківщину визволим по Сян і Дон!
Мої слова народам всім подайте!“
Англієць усміхнувсь: „All right!“
Та по наказу завтра рано
Знов раб скорився перед паном.
Послухав раб чужих сирен:
Спинив борню на день один.
А як заснуло наше військо,
Утішене, що мир вже близько,
Напала зірая єзуїтів,
Забувши на святий обіт.
Вночі розбила весь наш полк,
З вінка побіди впав листок,
І втеча почалась. — В Гуцульському серці
Гніздилася розпука й гнів:
„Повісити було панів отих на жердці!
Дати на ліхтарню послів.
Втопити нам було Французів заранні
В гноївці, або в калабані!
Чому не розбили ті наші гармати
Всі мури, і всі арсенали,

Всі суди і всі трибунали,
Доми розпусти і шинки,
Театри і пам'ятники,
Усі музеї і святині,
Щоб лиш руїна на руїні
Була по тюрмах, казаматах
Де волі жде замкнутий брат.
Щоб хоч побачив внук і світ
Війни святої слід.
Щоб хоч споминали і внуки, — правнуки,
Як тут працювали стрілецькії руки!“

П о м с т а .

Аж тепер, аж тепер розпочалась війна
Невблаганна, як смерть і як гріб :
Або він, або ми — це дорога одна
Хтось когось кине в бою до стіп !
Милосердя нема, і жалю вже нема ;
І ніхто не щадить полонених :
Попаде хто до рук, той загине дарма !
І живцем не поверне й один .
Як попався до рук тих стрілецьких міцних
Чужинецький який волокита,
Ще отямитись він з переляку не смів,
Мав паспорт до загробного світа .
І куди прямували ті гуцульськії стежі,
Де зявились їх горді прапори,
Замість місяця там вже світили пожежі
Скрізь горіли фільварки і двори .
Де стане сотник наш Чабан, —
Втікає пан за Сян, за Сян .
Але втікати вже нікуди,
Бо наш четар і наш Заблуда
Вже сіли на коня :

Ой, це гаразд, святе вдовілля
Ідуть сотні Польщі в запілля :
Лісами навмання.
Пішов Чабан у партизани,
А з ним Гуцули, як цигани :
Чи військо, чи чорти —
Воно сьогодні ще у Бродах,
А завтра вже у Зимних Водах
Вмиває хомути
А через тиждень : о, Всевишній,
До Судової тої Вишні
Загналось сотні три.
Борня, напад, ціла Содома
І нагло знов тріумф пролому
Несуть в світи вітри.
А в нічку на подобу грому
Дві сотні та на честь і славу
Закрались аж під Руську Раву,
Розбили вражий полк в місточку,
Накривши всіх, як ситом квочку.
То було ладно і цікаво,
Як по борні важкій, кривавій
Курінь здобув ціле добро :
Не золото, не сrebro,
Лише худібку, лиш корови
Які украла в мужика
Шляхоцька, грабіжна рука.
Скликав Чабан не раз, не двічі
В лісок народ з села на віче.
І роздавав дідам, бабам
Добро відібране Ляшкам.
Гей, було втіхи пребагато!
Баби пізнали свої власні
Старі корови сорокаті.
Пізнав дячок свою теличку,
А вїт конину невеличку,

585

Яку ограбив легіонар у нього в хаті,
Ще й дав йому в лице удар,
Коли він плакав по втраті.
Баби забрали ту коровку,
Благословили без умовку,
До ніг припавши Чабана:
„Ой, паноньку, як би Ви знали,
Як діти мої всі ридали
Та за коровою ось цею?
Пять літ ми жили тільки нею!“
Пішли баби: „Ідіть здорові,
Дай Бог вам бути завтра в Львові!“
В селах повіря поширяється:
Сотника куля не імається,
Від грудей його одбивається;
Він характерник, чарівник
Не чоловік!“ ...

Тіни і плями.

Читачу мій! Не думай лиш будь ласкав,
Що всі стрільці і всі Гуцули мої,
Це були лиш самі якісь герої,
І що у них не падав дух ні разу!
Ні, друже мій! Війна не баль, не жарти,
А кулі свист не музика цимбал:
Хоч маєш ти відвагу, й духа гарт,
То всеж тобі вмірати трошки жаль.
У другій сотні був Семко Черногуз,
А в третій сотні Роман Старосвіцький;
О, Боже мій! Цеж були боягузи,
Яких ніде не знайдеш і при свічці.
Нераз лише почнеться гуркотнеча,
Заскавулять кульки, мов битий пес,
А вже стрілець Семко поблід увесь,

Хоч вороги ще милі з дві далеко.
Або Роман? О, той вже до безтями
Боявсь, вмирать він не хотів ні трішки:
Перед боєм він крився за горбами,
Щептав молитву, бився в груди грішні;
„О, Боже мій, яке страшне нещастя!
Умру, умру без сповіди, й причастя!
Моїх очей тут не закриє мама,
Без трумочки я ляжу в темну яму“.
І цілував Роман якісь медалі та хрести
Почеплені мамусею, як йшов Роман в світи.
Та скажу вам, що часом весь курінь
Грішив страхом, що соромно казати;
На стяг борців нераз упаде тінь:
Хто був на війнах, той мусить це признати.
Нераз ось так: стрільці заснуть в окопі,
А тут нараз упаде стріл дрібний.
У розтіч весь курінь, немов би йшов потоп.
„Алярм! Втікаймо! ворог йде грізний!“
А завтра стид: „Ах, ми від ворога втікали,
А він від нас втікав, згубивши самопали“.
Нераз Ляшки ціліськими полками
Перед двома пяненькими стрільцями
Втікали так, немов би сам Хмельницький
Зявивсь в ліску, не Роман Старосвіцький.
Так, так, повір читачу в слово моє,
Страхополох нераз стає в війні героєм,
А инший раз таке буває чудо,
Герой стає безсилим страхопудом.
А ці й тамті як вернуть по війні,
То брешуть так, що аж в очах вогні:
„О, я що дня одніською рукою
Вбивав по пять Поляків у пробою“
Бог дав стрільцям таку вже вдачу з неба,
Що брешуть всі, чи треба, чи не треба.
Навіть Петро, що все сидить в обозі

І ворога не бачив навіть з близька,
То він що дня як сяде при дорозі,
То пише лист до дівчини без впину:
„Молись за мене, я ллю кров за Україну.
Що дня я у бою і може згину
Пять раз ранений я в ребро:
Прощай Марійко!.. Твій Петро...“
Марійка завтра лист читає вдома,
І молиться, і плаче теж сірома.
Навіть хорунжий, навіть він
Любив в листах до панни теж брехати:
„Я вчера в бою полк один
Розбив, в полон взяв три гармати“.
Хоч знають всі що він за весь пролом
Здобув лише раз кухню із борщом.
І то, як зів весь борщ із салом,
Стрілецтво знов назад втікало,
Й Полякам кухню знов віддало.

Соняшні години.

Та на війні бува нераз весело,
Що хочеться співати всім, усім...
Ідеш собі через міста і села,
Не журишся ніким, нічим.
Візьме стрілець на плечі кріс, торбину,
В нахлібник вложить сало, хліб.
І йде собі без ціли і без впину
Вперед, назад, аж доки знайде гріб.
Голодний хто? Ну, щож, це ще не лихо:
Ідуть стрільці до хати до дядьків:
„Гей, газдо, я так дуже зголоднів“.
А пан газда почухається тихо,
Дасть хліба, сала, пирогів.
Нема убрань, нема чобіт і паші?
Ну, це також ще зовсім не біда.

Покрутяться стрільці сюда, тудя,
Знайдуть село, де мешкають „не наші“.
І все гаразд: Поставлять на дорозі
Три скоростріли у тачанці.
Вістун і Гнат покажуть самопали,
Такі, що куль сто літ не оглядали,
Гукнуть раз із гармати Богу в вікна —
І вже Мазур біжить, в руці трима шапчину :
„Поляки ми, та любимо Україну“.
Несе Мазур і хліб, і самогонку,
А наш вістун отворить лиш мошонку,
І заплатить, як дідич без торгу :
„На маєш! Знай, що наші козаки
Не граблять так, як ваші Поляки“.
І вже Мазур із радости здурів,
Вдоволений мов кіт печеним салом :
— Дай Боже вам відобрати Львів,
І з капраля зробитись генералом“
А хлопці в сміх, що той Мазур ойчизну
Продать готов лиш за одніську гривну.
А в ранці бій. Побились трошки в бою ;
Ну, де хто згинув! — Та на те війна.
Стрільці уже так зжилися з війною,
Що мовили: „смерть зовсім не страшна“.
Всіх веселив найбільше наш вістун, —
І сотників джура, Софрон пустун.
Все збитка він якогось певно вструже :
Для сотника в біді харчі знайде,
Бо сотника він дуже mocno любить.
Хоч сам не раз їсть ріпу неварену,
То дбає, щоб мав сотник гусь печену.
Та що й казать ; мав сотник серце добре,
І гусь ділив між хлопців, між хоробрих ;
І джурі все шматків попало два, три :
Лабки, крильце печене біля ватри.
Або нераз дістане випить чарку.

Тоді джура почне бувало сварку,
Доказує, що лиш Чабан єдиний
Повинен бути королем України.
І всі тут люблять Чабана,
Бо він як мати всім одна:
Сам йде на стежі, на патрулі,
Несе на плечах скоростріл;
Ранених носить поміж кулі,
Втирає рани, гоїть біль.
І хлопці шепчуть: „добрий пан!
За нього ми у кожний день
Підем на смерть, підем в огонь.
Коби такі усі старшини,
Ми доборолись би України.
А не один старшина драб
Коби дістатись лиш у штаб,
В столиці їх ціла бригада,
Каварня, танці і парада.
Як би прийшли усі ось тут,
За три дні Польщі бувби капут.
Чи чули ви? Четар якось
Здобув гармату та обоз:
З обозом він забрав, як бранку
Та капітанову коханку;
А хлопці кинули в гноївку
І капітана, й його дівку.
Четар Безрідневич добув десь
Руду кобилку на дворі
І їздить він на тій марі,
На сухоребрій, на старій.
І без сідла і без острогів.
Щож? обморозив бідний ноги
Та на заставі край столиці,
Не може йти вже пішки він,
І далі їздить на конині.
Старснька шкапа наздогад

Раз йде вперед, а раз назад.
Сміються хлопці з тої шкапи,
Що нею ще за Наполеона
Возила кухню ескадрона.
Ось так Гуцули воювали,
То наступали, то втікали,
А часом тижнями цілими
Собі сиділи на кватирах :
В такий то час старшини йшли у гості
До вчительок, старих дівок,
До молодих попадянок.
Стрілецька братія вся сіра
До хлопських хат, де люде прості
Бо бачите, вже в світі так,
Що в кожного є инший смак.
Пішла неславонька по цілій сотні :
Через пліт бачили стрільці сьогодні :
Там у садочку, у холодочку
Цілував сотник попову дочку,
Скрившись за кущики (де скопана грядка)
Щоби піп не бачив, ні паніматка.
Та таке горенько ходить вже світом ;
Всі те доглянуть, що в тайні скрито.
Зима така міцна, студена,
Але тепленько у хатах :
Фурчать дівочі веретена
На вечорницях, святі прях :
Стрільці сидять собі край печі,
Розказують дівчатам речі
Про те, як сотник разом з ними
Розбив гранатами ручними
Ворожі чати. А дівчата
Лиш слухають стрільців трівожно,
Зітхають раз-у-раз побожно...
Як на печі засне бабуня,
Вже веретено не фуркоче :

Вже шепче внучечка Настуня :
— Не можна... фе... стидайся хлопче! —
А на дворі зима, студено...
На землю впало веретено...
Бабусі сниться дивний сон :
Вже правнук... хлопець вітрогон...
Збудилась баба тай у крик!
Сховалась Настя, вояк втік.
Ой, вибігла стара на двір;
З далека чути лиш; Позір!
До бою військо йде в рядах;
А з ним і той, що тішив прях:
І вже сльоза в очах бабуні:
„Ой, для таких не жаль Настуні!
Вернись! в бою загинеш може,
То ще забався хоч небоже“.
Він не вернув... пішов... пішов...
А завтра несли вже селом
Його пробитого мечом...
На грудях була в нього кров.
І Настя, й бабця йшли за ним,
Ридаючи плачем гірким.

* * *

І знов безжурним кроком враз
Ідуть на відсіч, як вітри:
... Раз, два, три...
Міста і села, поле, гай —
Їх рідний край.
Хоч зимно, втома —
Гордо зір.
„Гей, хто там в дома?
— Дезертир! —
— „Чому не йдеш?
Там ворог грізно
Жаліти-меш —

Буде запізно!“ —
Квартира, сон, а дядько брат —
І сто квартир, і сто дівчат.
І знов мандрівка у поход:
Дівчино моя, не сумуй,
А поцілуй,
Бо я за волю за народ?
Цілунок, усміх, як весна.
А завтра друга, — щож війна!
А на війні судилось нам:
Ми нині тут, а завтра там.
І журяться дядьки старці:
„Сховайся доню! Йдуть стрільці!“
Ти донечко стрільцям не вір:
В них сто дівчат і сто квартир!
Але донечка не ховається,
Тільки до стрільців усміхається
Крізь кватирочку —
Ніби писанка, ніби зірочка.
„Як же ж таточку не любить стрільців,
Таж вони ідуть визволяти Львів!“

На провесні.

А весна несе вістку он яку:
Пять стрільців піде та на відпустку,
Та на відпустку великоднюю,
На Гуцульщину вільну, вольную.
Йде на відпустку Гриць з Заблудова,
Гнат із Дори йде, Юра з Чудова,
І Петро з Ланів, весельчак, брехун, —
А останній з них — наш старий вістун.
Йде пять стрільців та до своїх сіл.
О, Ісусе наш, що за радість там:
— „Вже приїхав мій голуб сизокрил,
Відпустку йому дав пан сотник сам“

А в неділеньку великоднюю,
Як зірниці лиш гасли втомлено, —
Нарід в церквцю йшов Господнюю —
Йшов розсміяно, йшов розмолено.
Йшли у храм стрільці гордо долами.
Як прийшли у храм,
То молилися, то клонилися.
А цікавий люд приглядався стрільцям.
Гордо поглядав на народ стрілець:
— Гречкосії ви, — я ж герой, борець.
А вістун раз в—раз (прости Господь свят)
Раз на образ зирк, -- другий на дівчат.
А дівчатонька теж сповняли гріх,
Бо теж зиркали на стрільців своїх.
Ушка щурили, очка жмурили.
Не молилися -- балагурили.
Замість тішитись, що воскрес Ісус,
Тішилися, що вже в Гната виріс вус.
І хвалилася Настя любчиком:
— „Має він багнет із тризубчиком.
Має шапочку мазепиночку --
Він візьме мене та за жіночку.
Любчик твій стрілець, простий рядовик,
А мій Гнат уже капраль січовик.
Підстаршина він, -- хлопець ніби мак,
Глянь -- на рукаві срібний в нього знак.
Так то в церквці йде розмова, сміх,
Шепчуть лиш баби: „От, прийшли на гріх“.
А по казанню: слово пан-отця:
„Помолімося та за упокой
Кожного стрільця, що впав, як герой“.
На коліна впав нарід у сльозах:
— Вічна пам'ять тим, що в полях, в боях
На долах, на горах
На полі, на морі...
І в повітрянім просторі

В боротьбі в тяжку годину,
Життя оддали за Вкраїну.
І всі в сльозах, усі поклонно:
— „Прийми їх Бог на своє лоно“. --
За труд, за бій, за люті рани
Дай вічний мир, о Христе пане.
І пісня, пісня до небес:
— „Вокресла Вкраїна і Христос воскрес!“
Пасха та була люба чарівна,
Святкувала Русь перший раз вільна.

Великдень під Львовом.

Із неба сонце перли сіє.
Сміється світ, земля, весь край.
Весна як сон, весна як мрія,
І всюди зелень, май -- розмай.
Спочили в піхвах раз сьогодні
Стальні багнети, ржа із лез;
Та ж треба бій спинить сьогодні:
Це ж великий день: Ісус вокрес. --
В ровах, окопах, не у храмі
Віта курінь великий день.
Тиша. Лиш відгомін пісень
Блукає нивами, лісами.
Стрільці лягли спочить в криївці
Колише мрія їх серця.
Хтось сумно грає на сопілці;
Розмова, жарти без кінця.
Хтось згадує ті рідні села,
Розквітлі, всміхнені садки.
— „О, десь там пасха не весела
Бо на війні всі парубки“.
А хтось співає гаїлки.
І спомин блудить здовж окопом,
Як марево -- поміж гармати --

Стає над свіжим темним гробом,
І дивиться ген під Карпати.
І смуток став, як тінь на чатах,
І плаче, плаче він по святах.
А сотник ходить між стрілецтво
Розносить всім горілки ведра.
Частує всіх він гойно, щедро,
І потішає своє брацтво :
„На другий рік Великдень ми
Вже відсвяткуєм вільними,
Не в закопах, не в землянках,
А в рідних селах у хатах“.
А хлопці лиш зітхають в тайні :
„В селі теперь забави файні,
Дівки під церквою, як мак, --
А я в рові тут, як хробак.
Ще й вісти йдуть, що цими днями
Прийде вже Галлер із полками...
„В них зброя, хліб і куль багато,
А в нас нема вже і гармат
А ми живем лиш з жебранини...
Бої всю зиму... ані днини
Ми не спочили... Де підмога?
Одна надія лиш -- на Бога“.
І хлопці всі тут зажурились...
Нараз? Це що? Заграли дзвони?
Воскресні дзвони із дзвіниць?
О, ні! Заграли знов канони.
І над поля і над загони
Летять воскресні дари з криць.
Злий ворог так братів частує
Шле великодне „**Aleluja**“.
Шле так на спомин подарунки,
Шрапнельні гострії ладунки.
Під грюкіт, громи, гори стогнуть
Вкриває курява весь світ;

Замість пісень тих великодних
Пекельний дьявольський привіт.
Не обнімає брата брат,
І не цілує, біля храму, --
А сто озлоблених гармат
Реве стосотними устами
Свою погрозу до небес :
-- „Діявол, не Ісус воскрес“ !
З лісів, з осель...
Гранат, шрапнель
І смерть кругом
І трупи, трупи здовж ровом,
І кулі, стріли та огненні
Роем, як оси, як шершені.
І зойки, біль, і жах, і свист,
Горить село палає міст --
І злий розлючений коваль
Бє в людські груди, не у сталь.
І знов грюкоче понад лан,
Як барабан, як барабан.
А з ліса з гір
Жене кіннота, жене голота
Та сотник сам бере приціл.
— „Понад траверзу скоростріл! —
Із ліса з-під струнких смерек
Заклекотало сто лелек.
Крилом. Спинились? Стали? Що се?
І скоростріл кладе покоси —
Та друга лава
Знов, пливе.
— „Слава! —
— „Хай живе“.
Та тут спинивсь густий наш град :
— Нема в нас куль. Назад!
Нема в нас куль. І тінь розпуки...
Всім кріси випали із рук.

І впали кріси і в полон
Пішла застава — за кордон.
Жене, жене ворожий полк...
В ровах мигтять, блистять шаблюки,
І вються, вються, як гадюки,
Що світ увесь хотять поїсти
Неситі, п'яні легіоністи...
І відступав курінь на Схід,
Лишаючи кривавий слід.
Не мало трупів і між ними
Булавного, що впаў ранений.
І вороги прийшли в ночі
До тих ровів, й булавного забили,
Хоч він благав пощади в них,
А інших то обдерли із лахміття
І нагих псам на жир кидали в полі
На глум великого століття.
Сами ж у ранці ще й благання
Післали всім народам в світ,
Щоб рятувати панський рід
Од гайдамацького знущання...
Стрілецькі чети одлетіли
На Схід. За ними йшла погоня.
Булавного ранене тіло
Пожерло в полі гайвороння.

У т е ч а.

І за пяддю знов пядь кєрвавиці батьків
Полишали в руках поганина.
Мов шматочки сердець на поживу для псів
Покидали що дня, що хвилини.
Відступали на Схід. І ламалась душа
У стрільців, як билина від вітру.
Замість усміху -- сум, замість пісні -- тиша
І проклин на Європу злу-хитру...

І всі помочі ждуть, як Месії Жиди,
До землі припадають на шанці;
Ухом ловлячи стук. Молять мовчки: „Прийди!
Боже, Боже, пришли наддніпрянців!
Гайдамаків з грізними шликами,
Щоб закидали Львів наш шапками“
Але вісти линуть немов гайвороння,
Що й козацьке військо, військо закордонне
Покинуло Київ, само на неславу
Зруйнувавши рідну українську державу.
І втікши з під рідних і народніх стягів,
Покликало знов із півночі Варягів,

* * *

І ждали підмоги з над Тибру від бранців.
І ждали рятунку із-за Океану:
„Уже у Карпатах... сто тисяч... повстанці...
Підмога... за тиждень підем аж до Сяну“...
Та як спалахнула перша блискавиця,
То почав курінний стяг у низ хилиться.
На черемсі перша брунька розцвітала,
Як на Галич галич чорна налітала.

Підмога з сел.

Як починав курінь в злий час
Свій відворот -- утечу,
Зголошувавсь новий запас
В розбиту сотню першу:
Збудилась кров старих дружин
У жилах у народніх;
І хлопці із сільських хатин
Сами йшли в бій охотні.
І мовив сотник до рекрутів:
„Скажіть же щирим словом.

Чому не йшли ви в бої люті
На поміч нам під Львовом?“
І відповіли новички:
— „Не винні ми наш пане!
Казали ж нам провідники:
— На марно кров і рани“.
Казали нам, писали нам
Ціліську довгу зиму:
„З Парижа йде Спаситель наш
Дасть волю світу всьому“.
Казали ватажки що-дня —
„Навіщо кров повстання?
Остання в світі це борня
Війна уже остання“.
Казали: Пощо боротьба?
Сами впадуть окупи,
Бо це іде свята доба
Вселюдської любови.
Казали нам: що та борня
Під Львовом тільки жарти,
Що прийде хтось і скаже: „На!“
Розділить межі й карти.
Всі вірили, що справді ми
Здобудем волю мирно.
Дурними були ми дітьми, —
Повір же нам, повір-но.
Та й як було, скажіть сами
Іти нам в бій кривавий?
В Різдво аж всі вернули ми
З Італії, з-над Пяви.
Не було сил ставать сей-час
Під кріси під сталеві.
Здоровля все дав кожний з нас
Австрійському цареві.
Три роки мучив цісар нас
За трон свій там в Тиролю

Не стало сил у слухний час
Боротися за волю.
Спочинок вже не на часі.
Давайте куль і зброю!“
Ставали в ряд і йшли усі
До першого пробою.
Йшли. Конали серед піль
В селі за рідним домом.
Але геройство Тернопіль
Скінчилося погромом.
А ворог йшов на Схід, на Схід, —
Дійшов під синій аж Бескид.

Недоля.

Одного дня, як хлопці під наметами
Спочить лягли у лісі край беріз,
Надїхав з гір з грізними кулеметами
Панцирний віз.
Не встигли ще стрільців збудити варти,
Як вже сипнув зловіщий смертний град,
Зірвалися. Та це уже не жарти:
Убитих трьох лежало біля хат,
Ранений хтось постогнував так люто.
Панцирний віз уже зникав за скрутом.
О, Боже. Як стрільців огнем одчай пече.
— Панцирку ту пустить в повітря. Ах“
Але без куль нікому не удалось ще
Розбити твердинь панцирних черепях!
Пішла, пішла панцирка ген долинами
В запілля наше ген на Схід.
А ворог злий гукав сміливо з кпинами:
— „А деж у вас є бомби, динаміт?“
А сотник наш, що мав тут лиш одну чету
Трохи з жалю не плакав він та бився в грудь:
— „Як хочеться зубами гризти шину ту.

Щоб ворогам відрізати їх путь“.
— „Безсилі ми“ сказали всі зневірені, —
„З мотикою на сонце ми ідем:
Лиш груди, в нас — в них сили непомірені.
Підмога де? На марно ждем“.
На другий день, як йшли в запас всі селами,
Коли ішов із курінем Чабан,
В ту мить в горі залопотів десь крилами
Літак чужий, — аероплян.
А куль нема. Стріляй хоч катапульткою:
Сховатись де? Лиш сад і квітів кльомб,
Аероплян лиш закружляв кривулькою
І скинув тут дарунок — десять бомб.
Забренькало, мов кинув в вікна каменем.
І грюкнуло мов сто нараз рушниць.
І дим і страх. Десь застогнали ранені
І сотник тут ранений впав теж ниць.
Стрільно їдке упилося в руку сотника
Розшарпало, й Чабан упав у яр.
Аероплан звичаєм злого сотника
Зафуркотів, і зник за клубом хмар.
Та сотник хоч ранений і скривавлений,
Не захотів лічитись йти в шпиталь;
Ще того дня ішов у бій прославлений, —
Казав: „Мені курінь покинуть жаль“.
І того дня загинув теж від ран
Старий борець стрілець, Ваврук Іван.
Загинув він в бігу, несучи вісти,
Що й з заду бють Мазури-кольоністи...
Загинув він, та хлопці всі вернули
І всі хати мазурські — спалахнули
Вогнем в ночі... і небо все сміялось
Ясним, червоним сміхом... І зухвало
Сміявсь з-за хмари місяць теж,
Що в селах блеск заграва-пожеж...
Як в пору Гонти... як бувало.

Спочинок під Галичем.

Аж біля галицьких руїн стрільці поклались спочивати...
Зложивши кріси у кізли, розставивши на горах чати...
І сотник теж заснув, і бачив у сні великі дива див:
З теремів княжих вийшов князь той Осмомисл хо-
робр, смілив...

Ішов між сплячими стрільцями і цілував їх чола він...
Показував на блискавку, на хмару, що з чужих країн
Котилася... І плакав князь... грозив на Захід гордо,
люто:

„Стрілецтво любе!.. Діти мої! Вас знов орда поборе
люта. —

О, не орда... лиш коромола й гадь роздору...
Незгода та, що й в мою пору, люту пору...“

І князь, зникаючи в руїнах, в темі нічній...

Благословив стрільців тих на лютий бій...

І зникла тінь. Та злі її погрози

Зморозили стрілецьке серце скорбне,

Як в осени морозять квіт морози.

І сотника тут сон навідав другий:

Неначе він ішов Дністровим лугом

Серед хрестів могил стрілецьких свіжих,

Червоний мак зриваючи між збіжжам,

Квітчаючи хрести, гроби вояцькі.

І нагло сум, одчай і чорная жалоба

Упали враз на серце Чабана,

Немов обриви з скелі та із кручі

На плесо вод падуть, на озеро дрімуче.

Й Чабан прийшов під хрест новий високий

На гріб стрільців, що згинули у герці

І впавши в сум, одчай, зневіру і тривогу

Молився він невідомому Богу:

„Одвічний! Творча Сило незбагнута!

Ти, що існуєш, Ти, що мусиш бути...

Ти, що народ мій десь ведеш в ті хвили

На шлях терпіння і неволі злої,
Як водиш зорю... сонце у просторах...
Молю, Великий Творче!: дай відповіді
На все, що мучить сумнівами груди...
Здається нам, що це з Твого веління
Ізнову хилиться нарід мій у безодню
Й втрачає сонце волі знов сьогодні...
Знов мені здається, що проклін Господній
Завис над народом, над моїм.
І через те сьогодні він, як все
Голгофний хрест несе,
Хоч всі народи, всі сусіди
Святкують день свободи, мира і перемоги.
Чому ж утіха, радощі одного,
Все куплені терпінням брата свого?
Чому в цей день, як світ увесь радіє
І триумфальний спів луна від всіх кордонів
В моїм краю нема й веселого обличчя
Одніського... із поміж мільйонів..?
Казали нам, що Ти найласкавіщий
Казали нам, що Ти сама любов.
Та сумніви колюмну віри вже сточили
Як черви ті... і я пізнав ту правду,
Що любиш Ти й однаково цінуєш
І милосердя і любов, і бій, ненависть, кров
Ми знаємо: та це ж во Твоє ім'я
Замучено і спалено під гомони молитви
На костирі і на тортурних ложах лютих
Цілі мільйони... племена цілі.
І мольбами і димами кадил
І піснями любови, й Твоїм словом
Заглушено одчайні зойки інквізицій
І хрестоносців мести!
І зойк Саванаролі,
Свідчить, що зло пливе з твоєї, Творче, волі
Ми знаємо: потім во Твоє ім'я Боже

Залили кровю хрестоносці
Той город, де Ісус учив любови.
Ми знаємо, що й на мою країну
З хрестом принесли — меч лукавий,
Яким батьки й синів стинали — теж за віру!
Ми бачимо, що ворог йде і нині
Несучи смерть нам і руїну, --
З хрестом на стягу і з написю святою:
„Із нами Бог, із нами правда Божа“.
О, Творче наш. Невжеж це Твоя Правда
В пожежі, в крові, в тюрмах і в руїні?
Ми бачили, що все слабе, безсиле
На грудь кладе хреста, як панцир.
Для себе лиш, для других -- гострить меч.
Здається нам нераз, що Ти смієшся
Із тих старців безсилих та предобрих,
Що моляться й благають в Тебе ласки.
Ми ж бачимо, покірний Авель
Усе був битий і проклятий.
А Каїн -- ні! Ніхто йому проклону
В лице не кинув і ніколи
Не був він гнаний за Євфрат —
Ось так, як нас злий Каїн-брат
Жене сьогодні на вигнання.
О, літопис усіх племен
Писав не хрест, лиш меч у крові злитий.
Ми ж бачимо: мій люд, що лиш молитись,
Тебе вмів славити — сьогодні вяне
Під колесом історії народу,
Який умів лише опришком бути,
Грабіжником святинь і Твоїх храмів!
О Творче! В нинішню хвилину
Сповняється новий великий злочин,
Докончується вбивство мого люду,
Що тисяч літ благав рятунку в Тебе,
А Ти смієшся співом птиць,

І сміхом сонця, вітру шумом; —
А сонце те повинно згаснуть
Від болю, що в ярмі мій край,
Що гинуть Твої діти в бою.
А Ти смієшся блеском зір
Немов би гинули не люде,
А черви, хроби і травини?
Немов би пекло в моім краю
Це твоє діло, Твоя воля,
А кров і вбивство, -- Твій закон.
Не вірю я, що ця неволя й мука
Єсть карою за гріх народу мого.
Бо в кожному мить і скрізь в житті всесвіту
Я бачу зло, безцільність, люту злобу,
Якої з нас найгірший не створив би.
Бо знаю я, що шлеш Ти смерть і муки
Не лиш на грішній люд, людину,
А й на метеликів невинних, --
І на безгрішні квіти, що лиш хвильку
Всміхнулися до сонця і зівяли,
Морозом скошені весною.
І знаю я, що й птиця преневинна
Від куль вміра, у кітках тих -- сильніщих.
Ми ж бачимо, що лютим землетрусом
Вбиваєш Ти не тільки злих і грішних
А й тих, що все життя Тобі клонились.
Ми ж знаємо: Ти пошестю вбиваєш
Мільон мільонів немовлят
В обіймах матерів плакучих.
Ми ж знаємо: мільони дів невинних
Вмірає теж, не знаючи гріха,
Ні плоду роду не принісши,
Як овоч той, вітрами рано збитий.
Ми ж бачили дітей малих невинних
Що народились темні, темні --
І від колиски до могили

Не бачили Твого сонця,
Не чули співу в Твоїм храмі
Ми ж знаємо, що Ти вбивав співців,
Творців, пророків, мудреців,
Що в гріб пішли, понесли мудрість в землю!
Казали нам, що без Твоєї волі
І волос нам не впадне, не загине:
Чому ж, чому ж по Твоїй лютій волі
Усе, що жило й житиме,
Несе хреста одвічного терпіння,
Хоч світ, і зорі, і земля
Розвіються колись безслідно
Як тіль, як марево, як пил,
А з ними згине й мій народ
І слід його борні і моїх чинів...
І з літопису мого люду
З кривавих книг написаних сльозами
Там не останеться і пилу, ні пилинки.
Як вороги його, мій люд так само,
Розсиплеться у безвістях Нірвани
В одно єдине, нерозлучне, Твоє...
То чому ж нам з братом
Ніяк не даш дійти до правди мира?
Чому наш брат в моїй сумній країні
Мов демон злий справляє своє свято?
Пять літ мандрівки і борні,
Життя в печерах, в підземеллі!
Пять літ замін села в цвинтар,
А храмів Твоїх в арсенали,
А дзвонів Твоїх у гармати,
Лісів у шибеничні вежі
Життя в страшну Апокаліпсу, —
Так, що й в ченців нераз лиш чуєш слово:
„Життя і світ не царство Бога,
А жарт лукавого Егови,
І царство, царство сатани“.

Так Творче Наш! Завидуємо нині
Мерцям і трупам, що в могилі
Знайшли спокій і мир, якого ми, живі,
Не маємо за всі останні роки
Не знаємо, — бо ж і діди столітні
У тюрмах вік свій коротають...
А я збільшив те море зла.
Покликав я борців до бою,
А дав їм гріб, а не побіду, волю.
О, Творче! В нас нема одної мами,
Одної на цілій Україні,
Яка б не плакала за сином, що упав в бою.
Скажи: мав право я вести
Нові офіри в бій? Не впадуть
На мою голову всі сльози материні?
Мав право я вбивати ворогів?
Бо ж мати вчила їх любити, як ближніх?
Любить і злих і всіх, що кривду чинять?..
Та я читав життєву Твою книгу,
Й навчивсь, що все живе — лиш смертю...
Що той живе, хто вміє вбити других.
Що згине вовк, — ягнят як пожаліє.
О, Творче мій, невжеж народ мій любий
Ягням для ворога сусіда?
Невжеж закон Твій — тільки Сила?
Невжеж мій люд буде свобідний
Тоді, як сама він стане вовком,
І ворога убіє собі на жир?
Хоч ми єдине Твоє стадо, хоч ми єдине, — бо Ти
один,
І ворогів нема, і лиш брати у всій вселенній?
Невжеж намарно рани твого Сина?
Чому Ти дав мені два серця:
Одно все кличе до любови,
А друге хоче крови, помсти
На ворогах. І де Твій голос?

Де правда, де? Якого серця слухать?
Яким шляхом іти мені до правди?
Два серця криє грудь моя
Чи я герой? Злочинець я?
Чи моя мрія блуд? Обман діточий?«

. . . . .
. . . . .

Та нагло, — ні, не знать, не знати,
Чи голос серця, чи сумління,
Чи сну химерного явління,
Чи камінь на стрілецьких трупах
Зворушився й озвався словом...
Творець то може невідомий
Озвався в шумі хвиль Дністрових?
Не знать, та сотник занімів, --
Учувши в вихрах гомін слів:
„Дитино моя рідна. Сину!
Праобразе лица мойого...
Твій зов до мене аж долинув, --
І я скажу тобі, хто я --
Яка є воля вся моя...
Й чому терпить народ твій много: --
Я те, що родиться невпинно...
З свого лона, свого плоду...
Я те, що є творцем і твором...
Мета й причина я найвища...
Я той, що сам отцем, і сином...
Із царства тьми, із хаосу хаосів...
Зі ступня, де все невідоме.
З безформности і безладу і зла
Я міліони йду століть
На шпилі ясности, добра...
Іду і сам себе творю...
І людський дух, то шпиль найвищий,
Останній крок мій, крайній чин...

І кожна ваша мрія, казка,
Ваш бій за кращий, вищий день, --
Це є найвища моя Правда,
Найвища мить життя мого...
І кожний людський ідеал --
Найвищий божий педестал.
Ваш бій, ваш голос поривань,
То голос мій, обличчя, скрань.
Бо вашими руками я
Виводжу світ із тьми на світло.
І вашими долонями
Мій світ ви творите самі.
І ваш народ мій співтворець.
Чому ж клянете труд і бій?
Хібаж мистець кляне свій труд,
Коли різбить він постать Бога?
Хоч хвилями до нього йдуть
Зневіра, втома і тривога?
Таж руки ваші -- мій рилець,
Яким різблю я сам себе.
А зброя ваша -- мої пера,
Якими мій пишу закон
І літописи моїх чинів.
Я ж сам живу, росту, цвіту,
У вашім рості, вашім болю.
В людині ж бо од віку в вік
Терплю я -- богочоловік.
Як те дитя, що з болю досвід горне...
І не клянїть, що люд в змаганні гине.
Зерно з насіння мусить вмерти,
Щоб народився плід -- в колосся.
І з древа цвіт опасти мусить в бурю,
Щоб народився овоч з того цвіту.
А ворог ваш то вихор, що зриває
Зівялий квіт, й запилює здоровий,
Ще й зміцнює коріння колиханням.

Не нарікайте на терпіння народу вашого, на біль,
Бо біль найменшої травинки, це мого серця біль, мій
біль.

Бо я у вас, не по-за вами...

З моєї волі дав я вам

Тягар важкий, тягар великий,

Щоби від цього тягару міцнів народа дух в терпінню.

Щоб ви очистились в огні терпіння, болю і одчаю,

Як чиститься і твердне сталь в огні, у полум'ю палючим

Бо суджено Країні вашій урятувати все людство,

Коли завяне Рим старечий на Заході; як згине світ

Західний наче цвіт одцвілий.

Вам суджено корінням стати і лозою,

З якої виросте життя, — новеє древо життєздатне...

Постелять трави степовії

Нову колиску для Месії.

О, не дарма засіяні хрести

У вас на кожному загоні нині.

Бо суджено святій твоїй Вкраїні

Христом служити... світ спасти!

Не бачите? Серед борні, недолі, горя і руїни

Розпятий Бог в степах, на дереві України;

І не кажіть, і не кажіть: „Да буде воля нам Твоя“

Лиш власну волю ви творите. Бо ви, то я.

І слухайте мого гласу, і глас природи розумійте:

Здолайте ви чинити зло, з якого робиться добро...

Як вмю я убить безсиле,

Щоби могуче жить могло...

Бог-чоловік щоб міг родитись.

Так, як я вмю вбить рослину

Щоб вищий твір здолав рости,

І вмійте кровю окупить те вище, краще і ясніше

Як вмів мій син пролити кров, як не щадив я свого

Сина.

Любіте зло, борню і тінь --

Я дав і світло й тьму. Амінь!“

Збудивсь Чабан. Пішов у бій
Без сумніву і без тривоги.
Вже вірив: шлях його страшний, --
Шлях співтворця і стежка Бога, --
Вже знав, що бій за Україну,
Це бій за Бога -- за людину...
За царство Бога на землі.

Нові Жовті Води.

Ярий колос пшениць наливавсь на ланах;
Щойно жито пускало колосся,
Як втікав наш курінь в пух розбитий і прах,
Сіяв смуток по ранніх, по росах...
Утікав наш курінь, загубивши всю міць
Як орел свої пера на вітрі.
О, невинна стопа непорочних дівиць
Главу диявола певно не зітре!
Та нараз: чудо чуд! Сон найкращий зі снів,
І найбільше в літописі диво:
Завернули вірли в бій останній з боїв,
На останнє славутнє жниво:
Виганяють, клюють хиже стадо гнєн
Що закралась у гнізда вірлині;
Гуцул сміло іде проти полку один, --
Побідять або згинуть всі нині!
Не питає ніхто: -- зброя є чи нема;
Чи в набійницях є ще набої.
Хто із вилами йде, хто з косою, -- дарма!
Де Гуцули? Нема. Є герої.
Дивувалися всі: де набралось сил?
Хто дав славу, і міць, перемогу?
Легіони, полки проти кіс, проти вил,
Та нас Бог проводить в дорогу.

* * *

Вийшли з дібровоньки, вийшли із темної
Виплили повіню з моря пшениць.
Господи! Матінко! Як то приємно є
Бачить, як женчики жито столочили
Як з під полукипків всіх пополошили
Та чужинецьких перепелиць.
Як зазоріло лиш ранком раннім,
То гаківницями тими останніми
Вдарили голосно понад Серет:
— Хлопці, робота!

Наша піхота

Пе вже в шинкарочки в Чорткові мед.
Жваві Гуцулики понад потоками
Бігли на досвідках бистрими кроками
Та за годину -- дві милі -- бігом.
Перекликалися дикими криками
— Радуйся Земле! Наступ. Пролом.
Радуйсь Дажбоже, Хорсе, синове
Твої розбили люті окуви.
Котяться війська, руські дружини,
Неначе хмари ті, ніби лявини...
Котиться, котиться повінь стрілецька,
Бруд весь зливаючи геть чужинецький...
Дажбог сміється усміхом красним
Кріси цілуючи промінем ясным,
Личка вітрами все утираючи,
Поту краплиночку все випиваючи...
Військо вперед іде. Хто тут пізна,
Де є кіннота горда, грізна?
Де тут гарматчики, де пішаки? —
Все помішалось. Всі ж бо полки
Хочуть бути першими в місті на чатах,
Польщу лукаву вдарить по пятах,
То ж на гармату хлопців по сто
Сяде й женуть уже. Скотиться хто —
Впаде з ляфети:

— Чом не заждете? —

Схопивсь. Батарей вже за горою
Заки догониш -- вже за рікою.

Вже із гарматами вгнались у рів,
Взявши в полон — тисяч ляхів.

Хлопці на конях. Всі без сідла;

Але загнались аж у запілля.

Була ж тут здобич ще й не мала:

Зброя, гармат аж сім... і скоростріли

І полонені, що з жаху вмліли.

Добич розділено, бранців побито

І знов на Захід -- месть і гнів

На вражий рід.

У серці спів,

На грудях цвіт.

А від пісень шумить аж колос

І лан схиляється до долу.

Країна вже завмерла з чуда.

— „Идуть наші. Воля, воля буде“.

І ніч заслухана в свист куль,

В ранених зойк і брязкіт зброї

В подолках чорних носить вісти:

— Идуть наші. Втікли легіоністи —

А весь народ в ночі не спить:

— Вже чути... тихо... цить...

І шепне бабочка беззуба:

— „Бери-но сину хоч коцюбу,

І йди, жени панів, бо стидно...

Таж наших тільки що не видно...

Казала раз стара Явдоха:

— „Побили Польщу тай не троха“.

А ще ворожка ця Горпина

Казала: „Вернеться Україна“.

А хлопці йдуть. І сили ада

Не спинять їх в поході тім!

Їм в бою хлопчики малі

Допомагають втішно, радо.
У кожному місті, у селі
Дівчата їм виносять хліб,
Вмивають рани їх сльозами
У граді куль квітчають гріб.
І гинуть разом зі стрільцями.
А хлопці сіють клич свій гойно:
„Народе наш, ходи на війну“.
А весь народ ціліську душу
До ніг своїм стрільцям покинув.
І армію ту невмірущу
Горнув до серця, як дитину.
Над селами Галичини
Танцює бог наш, бог війни.
Танцює творча чудна сила
Та, що вела князя Данила,
Та Ігоря на рать криваву,
Й стелила стежку Святославу.
Від сходу по останню грань
З Бескида по Тмутаракань.

* * *

Зажурилися в полі ячмена:
— Замість женців скрізь — військо, знамена
Та ще й знамена жовтоблакитні:
Небо і лани пшенично-житні.
Похилилося та колосся жит
Від коліс гармат, від кінських копит
До землі припав удовиний лен;
Через нього біг стрільчик не оден
Через нього йшли ранені борці,
Як почався бій десь там на ріці.
Та вдові не жаль, що пропав весь труд:
— „Чорт бери і лен, коли наші йдуть“.
І вже в збунтованих тих селах

Далекий гомін Марсельєз
Між парубками превесело
Шаблюки брязкіт, мітральєз
Йде жах у панській палати
А радість йде у хлопські хати.
Мужик жене худібку з паші
І молитесь: — „Надходять наші...“
Цілує земленьку святу
І жне пшеничку золоту
Яку лишив утікши пан...
І мріє... „Дасть Господь роботу...“
Прийдуть стрільці... розділять землю між бідноту...“
І в ніч не сплять... на приспі рада тиха:
— Ідуть... Вогні, гармати гук... глянь... заграва
велика, —

А молодь серп кидає з рук,
Біжить до крісів і шаблук,
І косить ворога у пеня —
Під згук пісень.
иде клич від Заходу до Сходу:
— „Земля і влада для народу“.
Понад Дністровії лани
Втікають пані і пани,
Несуть на плечах торбинки,
Мов дідугани жебраки:
Ведуть за ручки ще й бахори.
— „О горе, горе!
Горять, горять там наші двори“...
А із кущів уже Гуцули:
— „Йдіть там, ізвідки тут прибули“.—
І Гуцул пана тут до речі
Нагайкою та через плечі
Бо в Гуцула така натура
Що як ударить -- лопне шкура
А пан сичить, мов та гадюка
Кленучи „браці“ з по за „Буга“.

За ним біжить оброньця Львовскі,
Вже не співає „Марш Домбровскі“,
Бо як лише Гуцул спіймає,
Живцем у воду їх кидає,
Ще й словами промовляє:
„Ліпше було вам, панове, у Варшаві спать в перинах,
Ніж лежати у Дністрових, у глибинах.
Ліпше було вам сидіти при спідниці біля мами,
Ніж боротися під Львовом зі стрільцями.
Й годувати Дністровую рибу-щуку,
Ти, зелений Галлерчуку“.
І вже з мосту хтось летів у бистру воду у неславі,
Лиш затріпавши ногами на прощання до Заходу тій
Варшаві.

„О, щоб той Галлер наш загинув,
Пощо завів нас в цю країну.
Через нього білий світ я тут покинув;“
Примара помсти над полем знов
Регоче люто: „Кров за кров“...
Ладно було, велично і розкішно:
Як із села лиш ворог утече,
І вкажеться в селі стрілецька шапка,
Із тризубом обідрана дворіжна,
Й замуране лице розвідчика одного,
То все село з утіхи біснுவате
Біжить, кричить: старці, баби, дівчата,
Мов повінь та весняна на ріці
Шумить, гуде: „Диви! Ідуть стрільці“.
О памятна, о незабута хвиля!
Усе село з утіхи, божевілля
Вилазить з нор, де крилося від кулі,
І в гарфи враз зміняється проснулі —
Біжить, кричить дівчата бахурня,
Радіючи, що військо скрізь, борня!
А дід старий ридає мов дитина
„О, Матінко! Вернулась Україна!“

Молодички, як соняшників грядка:

— „Щасти вам Бог і Божа Пані Матка!“

А хлопці йдуть, моргнуть лиш — і в погоню,
Бо ворог там ген, ген на оболоню...

Шумить народ немов вітрами

В ночі розбуджена трава:

— „Ходім, ходім разом з стрільцями!

Хмельниччина нова, нова!“

І вже орач із поля гінко

Із плугом аж до хати:

— Пустити мене на войну жінко,

Кортить повоювати! —

А жінка в крик, а жінка в плач, —

Та він всю ніч до рана:

— „Не видержу. Печи колач!

На Польщу йду. На пана!

Годі вовтузиться з плугом та волами

Хочу в мандрівку я... у лаві із стрільцями

Ти дожидай мене тут із дитиною

Я може вернуся хоч підстаршиною

Ще із даруночком тобі — з хустиною“.

І хоч сльоза з очей текла,

То жінка в ніч колач пекла.

А в ранці він біжить, летить і доганяє сотню.

А з ним за ним ще хлопців сім на войну всенародно.

Ось так: бригада з куріня.

Ну й машерує Гуцульня:

Вже через місто труби трублять

А бубни бубнять.. бубни бубнять...

Бо хлопці бубон дуже люблять...

Старенький марш скрипить залізом

(Той марш, що був й під Австерліцом)

А пісня грім:

„Смерть усім“.

Розсудім!

Всіх розбіймо,

Не жаліймо,
Не щадім!
Крепким кроком
Здовж потоком,
Щоб побачив кожний Жид
Наше військо в день побід.
Через ринок
На зарінок,
Щоб крізь вікна всі панове
Бачили стрілецький марш
І щоб чули: „Бучач наш“.
Щоб побачив світ, весь світ
Українське військо -- в день побід.“

* * *

Це така розкіш із рідними полками
Йти в нічку зоряну лісами все вперед
І бачити у темі, як ген десь перед вами
Рефлектор мерехтить, і сяєво ракет.
Це таке щастя стояти на сторожі
І серцем відчувать йдучи вперед в поход,
Що перед вами так тремтять полки ворожі
Й тремтить в цю мить цілий ворожий злий народ.
І далі, далі... Край дороги
Прапори і орли ті білі
Підстелено старій кобилі,
І порвано та на тряпки,
Для кухарів, -- щоби небоги
Чим чистить мали баняки...
Всі хлопці п'яні, як один,
Від панських вин, шампанських вин,
Ночують не в лісах, не в норах
А в поміщицьких панських дворах.
Хорунжий грає на роялі,
А всі стрільці і всі капрالی

Із буйности та із похмілля
Танцюють мов пани кадріля --
Та по диванах, по сальонах,
При фортепянах, грамофонах...
Все ж добро панське -- для селян!
Худібка, збіжжя, фортеп'ян...
Діждалася мужицька хата
Великого буйного свята,
Бо пішов з димом двір, фільварок...
Згоріли гнізда хлопських мук,
Де силу свою лишав даром
Ще панщизняний дід -- і внук...
А над Вислою шляхта хлипає,
Що шлях куриться понад Стрипою.
Що ідуть черні з дикого поля...
Що гук гармати лине з Подоля...
Ой там у Львові дзвін на тривогу:
— „Єзус, Марія! дай нам підмогу“!
І понад вежі; понад ротонди...
В нічку блукає марево Гонти...
В нічку блукає, сон проганяє...
Серце шляхецьке жахом сповняє...
Але регоче Схід-Запорожжа:
— „Вже не pomoже і Мати Божа“!
Бо вже ворожить гук гаківниці:
— „Русин за три дні буде в столиці“.

* * *

Бють Гуцули воріженьків крісами, шаблями
А старі діди ціпами, баби коцюбами,
І цілісіньке Поділля наше військо вкрило
Та Дністра перебродити вже не було сили,
Знає Гуцул: здовж Бескиду ждуть там браття, діти
І дороги для стрілецтва устеляють квітом...
Мовить сотник: Гей, камрате! Доки сонця стане

Буде нарід памятати: Чортків, Бережани.
Будуть, будуть памятати од роду до роду:
Над Серетом стались вдруге Корсунь, Жовті Води,
Гей, а хто не йшов із нами в цей пролом великий
Хай ридає той із жалю, й плаче він на віки.
Гуцулики? Чи ви ще памятаєте,
Як під селом, що звалось Райгородом
З узлісся ви погнали до мети
Обніжками, через потоки, бродом?
Гуцулики! Чи й досі не забули ви,
Як гнав курінь в огні горючим мостом,
Як падали ви в річку кленолистом,
Бо гаківниць шіснадцять вам на голови
Посипало шрапнелі. Гаківниць не вражих,
А таки власних, таки наших.
Бо в запалі побідної жаги
Гарматчики не вмiли розпізнати,
Де ваш курінь, а де є вороги,
Й почали вас іранатами вгощати.
Чи тямите? За церквою у наступі
Булавний ваш загнавсь у шанці ворогів,
Не маючи одніської вже кулі...
Зубами вгризся в горло легіоніста
Й на смерть здавив?
І як в ту мить вже другий ворог зрадно
Із жита вибіг і прикладом
Булавному теж розторощив скрань
І як упав булавний на межі,
Не встав уже. А ви йшли на ножі.
І хоч зовсім утомлені, без сили
Ви полк цілий ворожий ще розбили.
Чи тямите?
Як ваш сурмач зірвавшись в наступ лет
Вам затрубів сигнал: „Вперед“!
І трупом впав поцілений в головоньку,
Як змовкла сурма, й серце в нього змовкло?

Чи тямите, як в нічку по секрету
Ви йшли у двір під улій красти мед,
Ховаючись в криївку з очерету
Щоб сотник ваш, наш відомий Чабан,
Вас на горячій вчинку не доглянув,
Й не покарав за злочини рабунку
Вас стійкою на варті -- у риштунку?
Чи тямите, як всі ми по забаві
Заснули трошки на заставі?
А ворог злий збудив нас кулеметом,
І ми втікли, згубивши баньку з медом?
Гуцулики! О, тямте бій той славний,
Як дрипав навіть я із вами в ліс,
Як навіть я, хоч не герой, не воїн,
Лиш віршомаз і мрійник непоправний,
Почув нараз у кволім серці своїм,
Що над любов, над славу, над дівчину
Солодша є війна за Україну,
Що солодко і навіть дуже мило
Покинути на місяць хоч чорнило,
Змінить хоч раз перо на справжній кріс.
Чи тямите, як ви все кпили щиро,
Що кров пливе по полі чорнозему,
А я в марші в ночі і в божу днину
В погану слоту, в злу годину
Все шкрябаю ось ту мою поему,
А ви папір мій вкрали, скрили в просі,
А олівця ви не віддали й досі?
Що було кпин, що я над римом прію,
А про чету подбати не умію.
Що хоч мене два роки бив капраль,
То я остав офермою на далі.
І гублю все пасок, багнет, торністру,
Набої та австрійські штильпи з ніг.
Що дурень лиш мені надати міг
Рані підхорунжого вахмістра.

Бо я хоч все обдертий і голоден
То вкрасти хліб в Мазурки я не годен,
Бо я хоч і не з вашої бригади,
Забрив між вас немов Марко проклятий
Що я згубивсь від власної чети
Не знаючи: втікати? Вперед іти?
Гуцулики! Чи згадує хто з вас,
Як спали ми в фільварку на фотелі,
Як з буйности стрілець Михайло Грушка
Стріляв собі у образ Т. Косцюшка?
Як ви мов ті воскреслі любі Гуни
Плювали всі на пишні панські стелі,
Бючись об заклад: „Хто з нас вище плюне?“
Розвіяла вас всіх ворожа міць свавільна,
Скосила вас, мов косять цвіт морози,
Та наступ ваш, той наступ на Поділля
Я бачу ось тепер. . . я бачу вас... в цю хвилину
У ярах, у чужих, — вас згадую, крізь сльози...

* * *

І бились тиждень, бились другий.
А на третій у неділю
Закрякала над військом галка:
„Над Бугом Калка, друга Калка“!
В погідний день, в зажинках, в тихе літо
Як бренькав серп, як цвіла в полі гречка,
Йшла між полками вістка сумовита:
— По Жовтих Водах, — Берестечко.
І смуток вкрив немов туман
Кождиський колос, женців, лан...
А боротись ніяк, бо ось там зза Дністра
Йде румунська мара, йде циганська мара
А на Сході Москвич заглядає до віч
А на Стрипі з над Висли лявина.
Відступали стрільці та журились всю ніч:

„Гей, від Збруча по Серет Україна“.
І куди нам, куди прихилитись в знемозі?
Ой біда, тій чайці небозі,
При битій дорозі.

З а З б р у ч.

У темну ніч, понуру ніч, беззоряну, захмарену
Гуцули знов збиралися у походи невідомі,
Без слів, без сліз, без усміху і без розмов,
Без співу всі у мовчанці безрадісній
Без наказу ставали в ряд дорогою...
Без наказу верстали шлях за сотником,
Не знаючи, куди? чому? по що? нащо?
Не знаючи, де спиняться, чи верне хто?
Ідуть, ідуть — ряди, ряди нечислені —
Мов марева, мов лицарі ті казочні...
Ряди, ряди... утомлені, похилені,
Зажурені, знесилені...
З тавром терпіння на устах,
З імлюю смутку на очах...
У серці гадом веться біль —
Ланами піль... подільських піль...
Лани шумлять, схиляючись
На край доріг.
Стрільцям, борцям вклоняючись
До ніг, до ніг...
— „Повернетесь, женці, із косами,
Із волею з приносами
Та на обжинки свято жнив
До наших нив“.
Питає вечір в вітра брата:
— Де линуть наші ластівята?
— „У край делекий, не чужий,
Та у вирій, у степовий
В огні згоріла рідна хата,

Спалили гнізда вороги.

Гей та без жалю, без ваги...

За полком полк, з гарматами, обозами...

А коники іржуть, іржуть так голосно

Так жалісно.

За возом віз —

І шум і грюкоти коліс...

З обозами ідуть стрільці поранені,

Скрівавлені, порубані,

Каліки йдуть на палицях, недужі йдуть,

Конаючи, вміраючи,

Що ложе смерти кинули,

З лічниць на Схід тікаючи.

А хто упав, лежить в рові, благаючи

І руки простягаючи:

„Гей братику, добий мене.

Гей радше зарубай мене!

А не лишай Ляхам живцем в неволеньці“!

— Так як вбивать? Та як вас брать?

Куди везти?

Сами ідем не знати де. Прощай! Прости!.. —

Старці ідуть, душпастирі столітнії,

А на руках внучат несуть малесеньких

І моляться до Господа:

„О, Господи! Не дай в табор, в тюрму ляхам попа-
стися,

А дай дійти на Україну із борцями

Та із Гуцулами стрільцями“.

У темряві, далеко десь на Заході

Вогні, вогні загравою поблискують

Ляхи палять там села вже збунтовані

У попели майно батьків змінюючи

І вязнів у табор зганяючи.

За борами, за темними, ген здалека

Гармати бють ті польськії, вигукують,

Немов грозять, глузуючи:

За Збруч, за Збруч!

Ідуть стрільці. А там в полях над нивами

Стоять хрести над сірими могилами,

А вітер шум край тих могил заводе мов:

— „На марно кров.

Бо журавлиний лине ключ,

За Збруч, за Збруч“.

А вітер теплий темнокрил

Приносить шум з понад могил,

Приносить плач із рідних сел.

Мов мати по утраті сина

Ридає галицька Вкраїна.

Ридає ревно за стрільцями

Мов промовляючи слівцями:

— „О, моє військо хоробрее

Моє лицарство та превірнеє.

Та чому мене ти покидаєш?

Та у неволі в чужинецькій полишаєш?

Смутком серце напуваєш?

Що в сусідів скрізь весілля і утіха,

А у мене та недоля превелика.

Та кудиж ти милий стрільче вже мандруєш?

Що ти мого плачу - жалю та не чуєш?

Чи тебе я не любила, не пестила?

Чи тобою не пишалась, не гостила,

Що мене ти покидаєш вже небогу

Вибираєшся в далеку ту дорогу,

Де шляхи тобі незнані, невідомі,

Де ніхто не привітає в ріднім домі...

Де ні батька, ані мами. —

Лише смерть та між чужими ворогами...

Де розгубите ви марно славу, силу,

Де ніхто не завітчає вам могилу.

Де в степах за вами, діти, й слід пропаде...

Де розгубитесь без пастирів, як стадо...

Як метелики, ви спалите там свої крила

У вогні пожеж, що Схід цілий спалили,
А звідки вас виглядати?
А коли вас вижидати?
Чи під осінь та від Жванця Дністрового,
Чи під зиму та від вітру північного?
Чи на весну, як скінчивши люту зиму
Ми почуєм вість про бунти чорнозему
Чи із вечора, з полудня чи із рання?
Чи із гомоном великого повстання?
Гей верніться... Кожний слід ваш поцілує
Наш народ, вквітчає цвітом барвінковим,
Повертайте... Доля горе вам віщує...
Але серце те стрілецьке, молодецьке,
Хоч і кровію зтікало з муки — болю,
Відповіло: — Ні, не вернемо в неволю.
Вперед, вперед. Хоч може смерть
Усіх чекає в морі степу.
Вперед. Допити чашу вщерть
За Україну, за Мазепу!
Вперед, на Схід, під стяг Семена отамана,
Направим помилку Богдана.
Прощай ти галицько Країно, —
Не обороним голіруч! —
Тут місяць вплив ненадійно
І освітив срібlistий Збруч...

* * *

Гей заплакав народ бідний
Від Збруча до Сяну:
„Гей та вже нам не узріти
Армію кохану“!
І заплакав люд в недолі
В смутки впав великі:
— „Не побачить Галич волі
Може і на віки“!

Будуть тямити і діти
Ту велику хвилю,
Як ніс вітер за Збруч квіти
Полишав баділля.
Як осталося баділля, перекотипольне,
Що воліло в тюрмах гнити
Ніж боротись вольне...
Як перейшли ту річку Збруч,
Оглянулись немов один —
На Галицькі поля безмежі,
І з тисяч уст летів проклін
Мовчазний, здавлений проклін:
„Польщо! Одвічний демоне України.
Вампіре лютий ненаситний,
Що вже століттями цілими
Спиває кров своїх офір!
І може жити тільки там,
Де труп, де цвинтар і руїни!
Ти чорний той могильний камінь,
Що придавив народ живий, —
І не дає нам вийти в світ
До сонця волі, у простір.
Польщо! Ти пошесть і проказа
Що точить нарід наш од віку.
І не дає йому рости.
І не дає ні жить, ні вмерти.
Ти струп плюгавий що обсів
Народ-дитину, — струп гідкий,
Якого навіть нам огнем
Не вдалось випалить, згоїти.
Ти новородок окаянный
І звір між звірями незнаний,
Що із зубами народився,
Із кихтями, як сатана.
І ще в колисці, в пелюшках,
Свого брата пожира.

О, ми ж у муках і терпіннях
Побудували власну хату.
Із костей наших. І сльозами
І кровію ми освятили
Наш дім нескінчений, убогий.
А ти, як злодій, як палій
Прийшла і дім наш запалила.
Наш захист цей, якого ми
Не мали довгих п'ятьсот літ.
І ми розбіглися по світі,
Як наші предки, що втікали
Від орд татарських, половецьких,
Щоб не попасти у ясир.
По всіх краях, по всіх країнах
Лунають нині наші зойки,
І просьба до усіх народів
До всіх богів, у лютий час:
— Ратуйте нас! —
Польщо! Лиш ти в народне серце,
У серце, щире, добре, чисте
Посіяла ненависть в перше,
Ненависть, засів Антихриста.
Ненависть ту, що помсти прагне,
Так, як ранений звір в діброві!
Ненависть ту, що так бажає
Раз насититись панським трупом,
Мов кормом, хлібом в день голодний.
Ненависть ту, що нам заснути
Не дасть в степах тут, на вигнанні,
Аж доки не діждемся днів
Нових уманських різунів!
Не втихне в серці люду рана,
Аж знов діждемося Богдана!
Між нами вже страшна безодня,
Між нами Збруч, криваві ріки,

Польщо неси́та! Від сьогодні
Будь проклята на вічні віки...“!

* * *

І тихо. Ніч. Посередь піль
Замерехтів Голгофи шпиль
Та йдуть Гуцули і голосять:
— З хаосу хай повстане світ.
І вірять, вірять в горде чудо:
— Україна Богом, творцем буде.
Із глини мертвої і тьми
Сотворим світ, сотворим ми. —
І станули. А перед ними
Ген від Камчатки по Дністер,
Іван Грізний з дітьми своїми
Криваві руки розпростер.
А перед ним Петро Великий,
Червоний взявши лиш хитон:
— „Мазепам знов Полтавські ріки
Затоплять про свободу сон“.
„Спиніть поход, бо знов шляхами
Дійдете ви лиш до Бендер:
На віки сковані ви з нами
Хоч дух Мазепи не помер.
І сам народ ваш, сам у храмі
Вас проклинє. Піде за нами
Ви ж знайдете за боротьбу
Лиш Кальнишевського судьбу.
За горді бунти Малорусів
Повторимо новий Андрусів“.
Та одрекли сини Карпат:
„Давид поборе Голята“.
Над балкою вітрець повіяв,
Розсіяв гомін по траві:

„Веди нас сотнику на Київ!
Погибіль Польщі, смерть Москві!“
Ідуть. А стежка їм тернова.
Сурмлять, сурмлять сурми:
„Через Київ шлях до Львова.
Сильні, ми, як мур ми“.

* * *

І не спинились на хвилинку:
— Марш, марш степами! — Ні спочинку.
Не в силі руки кріс держати;
Стрільці падуть на шлях з утоми
Та що ж? Зі Сходу грають громи,
Спочинку хлопці і не ждять,
Аж біля Золотих Воріт
Угасимо ми спрагу нашу,
Як над Славутом, над Дніпром
Води зачерпне наш шелом.
Ідуть в ночі. Над Смотрич річку,
Співаючи ціліську нічку:
Що машерують стрільці в тан
Визволяти Українців із московських тих кайдан.
І по над мури Камянця
Уже пливуть пісні стрільця,
І в келіях турецьких башт
Вже кватирує воїн наш.

Вістря на Схід.

Погідна ніч сміється блиском зір.
Погідна ніч, як сон, мов казка пишна.
Безмежний степ, незміряний простір.
А навкруги лиш океан пшеничний.
Часом вітрець пролине бистрокриляний
Й засне, спічне в колисці житніх нив.

У комишах озветься птах підстрілений,
І перепел задзвонить гимн степів.
Шляхом поход. Серед степів полки, сотні,
Мов човники на морю тім — чайки дрібні
Здається от повіє буря зі Сходу — вдарить на біду,
Із човників, із чет, полків не лишиться в степу й
сліду.

Та йдуть сотні. Біля двірських палат-руїн
Хтось верхи сам. За ним чета. Патруль один
І знов чета і сотня друга здовж долини.
Ані слівця. Лиш брязкіт вістря
І стук копит і тихий скрип торністри,
Що вілася в стрілецькі рамена...
Далеко ген блищить, іскриться річка
Десь вежі церкви, села, вітряки...
Кругом в степу — могили, байраки
Над ними ніч — задумана черничка —
Пішли. Нема. Лиш коник стрибунець,
Та ще й деркач озвався — і замовк!
Ідуть стрільці: — „Далеко ще оселя?
Пять верств із гаком! — „Знов пять? Ну!
Деж те село? Коли спічну?“ —
Ліси, поля, лани, луги, пустеля
Мов край цілий, узрівши Гуцулію,
Замовк із дива і глядить на мрію.
Гуцули йдуть. Дійшли уже до луга
Ліси, обоз. Горять в кущах огні.
Розмови, сміх, слова вільні. —
— Котра бригада? Гей, ви звідки? —
— Із Криворівні. Бригада Микитки! —
І знов стрілець зігнувшись в кривульку
Над вартою дримає, курить люльку.
Іржуть, іржуть десь коні при обозі
Під дубами батарея гармат,
А на горбку лиш тіни, тіни варт
Глядять вперед у птьму у трівозі

Тримають кріси на готово
Стоять — ні шелесту, ні слова
А нагло? Стій! — Заклацали підкови —
І скоростріл озвався край дороги...
— Рострільна! На алярм! — Сховались ген в діброві...

* * *

І в чорній тьмі страшній, нічній
Заклацали заржавілії замки,
Почався бій, нічний, жахливий бій.
Десь блиск вогнів. Заграли гострі кулі...
— „Від Москаля це перший нам привіт!“ —
Поглянь! поглянь! Московські це патрулі...
Втікли? Оттак! Лиш чути стук копит.
І перший раз, як довго Русь жива,
Корилась Галичу Москва.
А за хвилину — тихо у просторі,
Дрімає степ. Полки на Схід пішли...
Над ними десь лиш журавлі в горі
Викликають „Курли, курли...“
А рано хлопці вдарили
Біля сільця.
Розхмарили
Свої серця,
І йдуть вперед:
О, що за похід, що за лет.
Ступають кроком стомилевим
І близьче Київ кожну ніч,
Красноармейці наче мєви
Сполошені — усі в розтіч.
Ідуть Гуцули, і нагайці
Вже не свистіти над селом,
Вже не будуть страшні Китайці
Знущатися над мужиком.
Не кине вже Черкес дитини

Мужицької в огонь живцем!
За горде слово „Україна“
Уже в тюрму ми не підем.
Не спалить вже Жидок комісар
Вогнем збунтоване село.
Не розкватириться гульвіса
У церкві з кіньми, як було.
Не закопає вже повстанця
Живого в землю, та за бунт!
І вже чужого голодранця
Носить не буде рідний ґрунт
Січовиків уже за „зраду“
В Сибір чужий не поженуть,
За те, що рідню нашу владу
Обороняли біля Крут!“
Ідуть Гуцули. З ними в парі
Йдуть гайдамаки у рядах:
В них жовто-сині шаровари,
По пять тризубів на шликах.
І корчиться Москва зі стиду
І розсіва брехню з поли:
— „Пани під Київ аж з Бескиду
Новітніх Шведів привели.
Ого! Не крикну я степові:
— „Росія світу голова“
І вже не скажу козакові:
— „Нема Вкраїни, лиш Москва“.

* * *

Та це війна не зла і не погана:
Не треба тут ні закопів, ні шанців,
Нім де дійде курінь Чабана,
Китайчиків розбили вже повстанці.
Нераз ідуть і день і два, чотири дні,

А ворога нема, нема, не видно.
Лиш де-не-де повстанець на коні
Із ліса: гульк! — всміхаючись ехидно,
Оглянеться, підносить шапку жваво,
І крикне грімко: „Галичанам Слава“.
А хлопці далі. Щось десь грюкне в лісі:
— Позір! Рострільна! — Сотні в поготівлю! —
Та з кущиків повстанці знов, гульвіси:
„Не бійтеся, що стріли в лісі тому.
Ми розстріляли лише жидка з ревкому“!
А хлопці далі. З ким же їм тут битися?
Баби женуть Китайців, що аж смішно!
Тож весь курінь на поїзд став грузиться,
Щоб здоганять червону тіль поспішно.
Прольот, прольот і станція розбита,
Ограблений селянством весь вокзал, —
І паровоз розбитий динамітом,
Мости летять із рельсами в повітря:
Справляє тут повстанець Карнавал.
Та поїзд мчить. Пять миль — лиш чмихне, чмихне...
Сидять стрільці веселі у вагонах,
Співаючи пісень вже закордонних.
А комуніст втіка, як лиш панцирка пчихне,
Як вкажеться „Австрієць“ на загонах.
І жах обняв всю армію червону:
— „Гуцули йдуть. Не знають нам пардону!“ —
Гей, куриться в степах із паротягу!
Везе панцирка згучно, гойно:
Регочеться стрілець, дістав відвагу:
„Дай Боже нам пять літ такої війни“!
Панциркою женуть вперед хлопчиська,
Радіючи, що Київ зовсім близько.
А поїзд мчить невтомно і невпинно;
Чабан веде нову панцирку в степу:
Із „Леніна“ панцирка „Україна“

З „Комуни“ знов охрещено „Мазепу“.
А завтра? Тьху! Вже цього Бог не знає,
З „Мазепи“ знов буде вже „Комунар“
Візьмуть в полон, залогу розстріляють,
Панцирка вже червона, ніби жар.
Та хоч в степах і страшно і криваво,
Та ладно так, стобарвно і цікаво,
Що хочеться гукать, кричать безлично,
Щоби почув аж Харків „град столичний“,
Щоб схаменувсь, скінчив лукаву штуку
І перестав лизать московську руку...
Щоб припинив те діло препогане,
Не посилав полків на Галичан.
Щоб припинив ту службу, ту прокляту,
І будував із нами власну хату...

* * *

В походах буйних і веселих
Ідуть Карпатських гір сини.
А тут в бунтарних гордих селах
Збудився дух старовини:
Над Буг — Богун і дух Мазепи —
А над Дніпром — тінь Орлика.
Колише знов колиска степ
Своє дитя, — Січовика.
З німих могил посеред збіжжя
Воскресло давнє Запоріжжя:
Десь там, як вихор, як шалений
Гуляє отаман Зелений.
Десь Ангел в люд несе свій гнів,
Павленко йде з чагарників,
А десь там яблучко розцвітається —
Махно жида осідлав тай катається.
Ще й гукаючи та без упину:

— „Бей Жидов! Спасай Україну“! —
Ціла Вкраїна, — зоря рання:
— Повстання, повстання, повстання!..
Від моря до Збруча по межі:
— Пожежі, пожежі, пожежі...
В ночі, де глянем лиш на мить:
— Горить! Горить!
І від Случа по Чорне море —
Прапори, прапори, прапори...
В селі кождіськім хоругов
І кров і кров...
І шаровари і тризуби
І гайдамацькі горді чуби
Жовтоблакітні та червоні:
— На коні, на коні, на коні!
На чорноземний станув ґрунт
Сліпий, безокий, темний бунт,
Стоять на чатах немовлята
На конях дід старий, бабуня,
Із крісами в лісах дівчата;
І арсеналом кожна клуня.
Сюди піди, туди погляньте —
Скрізь бунтарі та протестанти.
І де твоя стопа лиш стане, —
Полковники та отамани.
І Господь тут не розслідить,
Хто з них герой, а хто бандит.
Хто в-осени царям служив,
Той в-зиму вже буржуїв бив.
На весну меди пив з Ляхом,
А в літі був большевиком.
Потім із сіроманцями
Побрив у ліс з повстанцями
І бе вже тих, кому служив,
А служить тим, кого все бив.

„Цар, Петлюра і Махно
Всьо равно :
Куди пайдьош,
Пропадьош“.

І журяться дядьки-свати

— „Чорт його зна із ким іти?“

— А наша волость ні з ким не йде —

— Аж на міцнішу владу жде.“

— „По що Петлюра отаман
Привів нам ще і Галичан ?

Бо хоч вони лиш з-по за межі,
То все-ж Австрійці, все ж чужі :

От носить їх якась біда,

То раз сюда, то знов тудя.

Що місяця нова мара.

Дай Бог варягів — або царя...

* * *

Іде курінь і день і ніч

Несе на вістрях гордий клич :

„На бік! На бік, чужі народи,

Бо в нас рушниця і топір.

На бік, для кого Україна

Лиш гній, пшеничний лиш шпихлір.

На бік до Москви і до Кремлю,

Літ двісти ми кормили вас.

Ми не ідем у вашу землю,

Але Вкраїна лиш для нас.

А забирайтесь будьте ласка

Всі зайди, в кого клич бунтарський,

І стяг червоний тільки маска,

По-за якою жандар царський.

Геть тих, хто душу вбив народу

Хто його серце з груди виїв.

Сами ми здвигнем храм свободи.
Геть їх! Гуцули йдуть на Київ“.
І до синього до Дону
Вісти на дорогу:
Посилає Русь червона
Київу підмогу.

Пригода.

Як опинивсь курінь гуцульський,
Аж у житомирських лісах,
Скоїлася пригода славна,
А сталося воно ось як:
Стояли хлопці на заставах,
Далеко десь блукав патруль.
Утихли бої, свисти куль,
Тож у наметах сміх, забава.
Вістун сидів собі на возі,
У карти грав з кухарчуком.
Співав: „Ой, тяжко при обозі
Вік коротати візником“.
Старшини спали на покосах,
А джури прали сорочки.
Варили курку й зовсім босо
По воду бігли до ріки.
А на ріці стрілець Филип
І підхорунжий Мельничук
Ловили вже на вудку рибу,
А всі стрільці і кухарчук,
Данило Граб,
Сміялись аж болів живіт,
Що за весь ранок замість риб
Филип зловив на вудку жабу.
А наймолодші ті рекрути
Ще муштрувалися забавно:

— „Позір. А випни хлопче груди!“ —

— На плечі кріс! Ну, справно!“

І всі хлопчиська на команду
Ішли в марші мов на парад,
Та лаяли Грицька небогу,
Що трафити не міг у ногу.

І там де треба ставить праву,
Він тиче ліву на неславу.
А як хорунжий „стій!“ прикаже,
То Гриць забудеться і — ляже,
Або десь даліше машерує,
І все наказу мов не чує.

А кашовар над баняком
Стояв, смалив печені кус...

(Його всі звали „шміраком“
Бо був брудний, як сажотрус).

А де-хто справною рукою
Вів наступ в пазусі своїй,
Бо то війна усе війною :

Як ворог в пазусі, то бий!

Михайло Грушка край намета
Оповідав стрільцям багацько.

Радів, що вже змінив кашкета
Та за папаху гайдамацьку.

Бо така мода між стрільцями —
Передягатись козаками.

А Гриць Заблуда чистив кріса
Якимсь тоненьким очкурком.

Кленучи, що усе залізо
Вже переїла ржа цілком.

І сотник не дає спокою,
Що не шанує Грицько зброю.

Тож як не зникне ржа зі сталі,

„То Гриць посидить в криміналі.

Бо шанувати зброю треба :

Звідки нову дістанеш? З неба?
Таж нині деякі герої
Ідуть у бій з ціпком без зброї!
Не озброїла ж нас шаблями
Ні Франція, ні инша мама,
Так, як зброїть тих ворогів,
Що проти нас з усіх боків.
Десятник Смик, чванливий паливода
Оповідав раз тисячний пригоду:
„Як я в Карпатах бився з Москалями —
(Я мав тоді Мадярочку вродливу)
Тоді я сам забрав в полон на диво
Весь полк московський... і власними руками
Цісар Франц Йосиф припняв мені медаль:
Що? Показать? Медаль згубилась“. „Жаль“.
Та цій брехні ніхто не йняв вже віри,
Тож сміх почавсь і кпини до безміри.
Нараз: щось десь зафуркотіло, —
І курява піднялась з піль;
Щось мов телятко заревіло, —
Надіздить це автомобіль. —
Автомобіль? Ну щож такого?
Чи мало є їх на війні?
Але цей став на рівнині,
Спинивсь край курія самого.
Вістун з під лоба зиркнув хитро:
— Що за чортяка їздить там?
Десятник шепнув: „Тихо, Дмитре!
Приїхав Петрушевич сам! —
Збуди старшин, озвався Юра: —
З диктатором є тут Петлюра!“
І справді: з того самоходу
Носи вказали два панки.
Великого, як Бог, народу
Дрібненькі два провідники.

І крикнув перший: „Гей, молодці.
Який курінь?“ — а всі мовчать.
Та гримнули за хвилю хлопці:
— „Курінь Гуцульський із Карпат!“
І усміхнувся пан диктатор:
Та усміхнувся й отаман:
— Ну, щож? Ви боретесь завзято? —
„О, ми найліпші з Галичан“!
Ось так вістун одвіт дав гучно:
— Найліпші? Ну, ходи сюди! —
Вістун, йдучи додав бундючно:
— „Бем комуністів, бо це жиди!“
І дав диктатор вістунові
Дві папіроси пресмачні:
— „Ну, закуріть собі здорові
Не падайте ви духом, ні“!
І запитався вожд їх дружно
Як же живеться тут стрільцям,
Впевняв: як будуть битись мужньо,
За тиждень, — біля Злотих брам.
А отаман питав по слові:
— Чи є що їсти, як живуть? —
І довелося вістунові
Брехать, що всім є добре тут.
Диктатора вістун питався:
— „Коли підем в Галичину? —
Та Петрушевич засміявся:
— Підем на певно на весну. —
Не наче сльози затремтіли
У втомлених вождя очах:
— „О, скільки матерів чекає
Синів які ось тут в лісах.
О, скільки там в Галичині
Сестер, що згадує братів,
Які повіривши мені

Пішли вмірять серед степів.
Пішли в степи на роздороже
На мій один лише наказ...
— Стрільці! Господь нам допоможе!
А я й на смерть готов за вас.
Стрільці! Погляньте до Заходу
Там ждуть на нас, мільон в тюрмі. .
Там ждуть вже нашого приходу
Немов Месії — світла в тьмі.
Підем, як рання заверуха...
Підем на Львів. Не тратьте Духа!
І поплескав диктатор сміло
По плечах пана вістуну.
Щось в самоході фуркотіло...
Погнав, погнав, як сатана.
Вожді погнали і курява
Котилась в слід, та на полях.
За ними горде — „Слава! Слава“!
Стелилося на темний шлях.
Від крику цього йшла луна
Й зі сну збудила Чабана.
Гей, було втіхи, було жарту:
Вістун ходив, як ходором:
— „Ой, пане сотник, я щось варта!
Я говорив з диктатором.
Як ви там спали на покосах
Дав ми диктатор папіроса. —
Ну, й папіроску цю послідню
На спомин я в торністр сховав
Беріг її, як матір рідню,
Та джура ваш її украв...“
На шляхах в далині
Галичане йдуть,
А в полях на лані
Женці жито жнуть.

На горі до зорі
Косять ниви косарі.
Косять, косять рідний лан,
І вітають Галичан:
„Помагай біг вам женці добрії.
Щасть вам Бог борці та хоробрії —
Дай вам Бог пожать жито пшеницю,
Дай вам Бог здобуть Київ столицю“.
„А молодички, як горобчики:
„Глянь на Галичан. Гарні хлопчики“.
Поглядають вже за одним стрільцем,
Ще й помахують серпом, рукавцем
Біжать воду пить в ліс до джерельця,
Щоб близесенько бачити стрільця...
Бренькає коса, дзвонить серпом жнець...
Копи здовж ланом... жінка і стрілець...
Як військо скрилось по-за горою,
Став косар бити жіночку свою:
— „Не заглядай но та за стрільцями,
А вяжи снопи за косарями!
Глянь! Дощ за нами, хмари над нами“.

На Київських горах.

Щось притаїлось поміж кущами.
Хлопці біжать по селі...
— Тихо. Там стріли... бій із жидами
Вбитий чекіст на землі...
— „Там у тій хаті, де ми живем,
Пражив китаєць жінку вогнем.
Жінку повстанця...“
— Там же на ринку...
Теж Українку
Злі комуністи закопали живцем
Тільки за те, що співала „Не вмерла“

Села за те у повстанню тепер...
Села попалені, скрізь пожарища...
— „Ну, хвала Богу, Київ вже блище...
Сотня за сотнями...
Може сьогодні ми
Хоч відпочинемо. Ми вже не годні...
Два дні безсонні, два дні голодні...
Ми ж бо за місяць з Львова аж тут.
Труд бо ж то труд...
Война не мама. Примус то пан.
— „Глянь. Там у хмарі аероплян.
Пливе під хмарами літак
На літаку тризуб — наш знак“.
Аероплян кружляє колом
Немов орел той по-над полем
І ясне сонечко цілує
Широкі крила синьожовті
Що виплили із хмар і зникли знов...
Нараз летун
Звернув злетів із хмари вниз;
Злякались хлопці: Може ворог?
А наш вістун під міст заліз
З переляку
І слуха чи озветься шорох
І грюкіт бомб.
Але літак злетів низенько
І кинув, — ні, не бомби, ні.
Лиш два листочки, два дрібні.
І в гору знов злетів швиденько.
Вістун з під моста виліз жваво,
І радісно кричить: „Ах, браво!
Казав я, що це наш літак
Не сором вам боятись так?
Ось два листки з аеропляну,
Несу їх сотникові пану“.

Читав листки ті наш Чабан :

— „Київ порожній. Жде Галичан“.

Вже ворог втік. Курінь в поход.

Заняти Київ. Жде народ“.

— Вперед. — Гукнув наш сотник хлопцям.

І всі забули голод, втому

Побігли. А літак над ними

Летів над Київ швидче грому.

І мовив сотник : „Гей молодці.

Як радісно, що в хмарах аж

Гостить літак наш, й тризуб наш

— Егеж. Весело нам, наш пане,

Що є вкраїнські аеропляни —

Що Гуцул наш, що наш Руснак

Вже має власний свій літак

І їздить ним, не лиш волами

Як їздили батьки з дідами.

— Чей Бог побачить вже хоч нині

Прапори наші жовто-сині

За хмарами на аеропляні --

Вкраїні волю дасть коханій“.

— І хлопці у столицю йдучи

Дивились на літак летючий,

Пишалися не аби як,

Що Русин має вже літак ...

Та нагло? — Стріли. Що це? Стій.

Під Києвом почавсь останній бій.

Дніпро і гори в димній млі...

В штабі, в селі,

Край телефону —

Гомін прокльону :

— „Галльо! Центральна!“

— Шо? Начальна? —

До сто чортів.

У телефоні жіночий спів?

Що там за баба при телефоні?
— „Тихо. Це співи, співи побід.
Хай знає світ:
Курінь Гуцульський побідив.
Диво див:
Телефоніст мов чаром скутий
Озвася, вибіг. Сльози в оці:
— „Чуєте хлопці!
Київ добутий!“
Погнавсь, погнався напростець
Без шапки з вістю верхівець...
Здійснив, здійснив курінь Чабана
Великий сон князя Романа.

* * *

Якось було весело й трошки смішно:
Дали стрільцям нові штани, обмотки,
Щоб в Києві та не світили тілом грішним,
Блюзки були задовгі штанці закороткі.
Вдягається вістун в нову сорочку,
Вдягаються стрільці в убрання ті чудові.
— „Мой бра! Сорочку я зміняв іще у Львові —
І воші всю обгризли до шнурочка!“
Сміялися стрільці, сміялись досить
З товариша, Кирпатого Михайла,
Що він піде у Київ зовсім босий,
Бо черевиків де кому не стало.
І всі стрільці йшли в річку покупатись:
(Худі всі як хорти, по пузах тільки спомин)
Та сором їм в столицю показатись,
Коли лице у кожного як комин.
Побрилися стрільці і підкрутили вуса,
Почистили водою черевики:
— Ми ж в Київ йдем у серце всеї Руси.

І хвилю цю згада народ навіки. —
То ж навіть наш сотенний кухарчук
Умив також аж милом свою шию,
Яку вмивав тоді, як в Коломию
Ще з дому йшов збираючись на войну.
То ж з нього тут сміявся сотник сам
„Гнат хоче теж подобатись паннам!“
А Гнат лише втер носа рукавом
І в Київ біг швиденько здовж ровом.
Ось так-то звичайно, так просто, так щиро
Без гордої мисли
Збиралися діти князя Осмомисла
До маршу у город князя Володимира --
Бо так як є проста життя та весна сема,
Так проста й звичайна є війни поема.
Бо і в подіях, чинах повних величі, слави,
Є смішні й дурні менти, як поміж квіттям є трави,
І як на грядці де розцвівся
Червоний і розкішний мак,
Найдеться й хабаззя тендітне,
Та ще кропива і бодяк...

Біля Золотих Воріт.

Чому стоїш? Чому ти не смієшься
Нестриманим діточим реготом?
Хвилин таких во вік не знатимеш
— О, радосте! Чарівним леготом
Пливи, пливи у втомлені серця!
І голоси красу побід, вінця.
На бік всі смутки! Вдарте в дзвін
У Лаврі та Софійським храмі,
І завітчайте ви вінками
Всі мури пресвятих руїн.
І килимами устеліть

Шляхи дороги.
Цілуйте ви стрілецькі ноги,
Ті, що збродили світ, весь світ :
Бескид і Альпи, Рен і Пяву —
А вам принесли волю, славу.
Ударте всі стрільцям поклін,
Як в бурю бє поклін тополя.
І крикніть світу як один :
— „Воля! Воля!“ —
Гей, слухайте! Це диво див.
Іде ваш брат з Карпат в гостину,
Несе вінки вам своїх жнив,
Хоч сам лишив свою хатину.
В неволі вражій-чужинецькій!
Послухайте: мале Львиня
Спасає вам цілу Україну.
Чи сон? Чи ява? Ні, не сон.
Великолюдний шлях як море, —
А оплески летять з вікон —
Мов стадо голубів над тими,
Що йдуть з прапорами своїми —
А у серцях таке весілля,
Таке похмільне божевілля,
Що хочеться кричать біля Собору
Акордом хору ;
Співати так, щоби в Карпатах вчули :
— „Київ здобули Гуцули“. —
Шоби почув пастух в колибі :
— „Мій син вже в Києві, спасибі“.
Шоби почувла і Горпина :
— „Мій Гриць здобув цілу Україну“

* *
* *

Гуде, гуде в соборі дзвін —
Та нашим хлопцям на поклін.

А увесь Київ — грім органа :
— „Принесли волю Галичане !
О, що за війська це сталеві...
Наче воскресли Ігореві
Ті, що головоньки поклали
Та біля річеньки Каяли.
О, що за сотник! Що за врода!
Наче Хмельницький по Жовтих водах“
І вже сто тисяч всіх сердець
Під ноги взяв собі стрілець...
Тож машерує Гуцул наш радо,
Наче б овечку в Кутах купив,
Або неначе там у Канаді
Сотню долярів сам заробив...
Ідуть Гуцули, йдуть з провола,
А сонце їм цілує чола
І ржаві кріси їм золотить,
На багнетах, на лафетах
Самоцвітом,
Первоцвітом
Мерехтить.
— Стій! Хрещатик. Шлях розстаний —
Шепче з дива Гуцулія:
„Ладний Київ. Дуже файний.
Кращий він, як Коломия“.
— А дівки! — Краса сама.
В Жабю в нас таких нема.
В цеї очі, як волошки,
А тамта зубата трошки,
Але файна ніби чічка,
— А ця третя мов смерічка
Там над Прутом, над плаєм.
— Ах, зваблива ця білявка,
Мов над Черемошем мавка,
Тут, мой бра, ми заживем.

— Та з тебе Грицю Кострубань
Куди тобі до залицянь ?
„Пожди. Чуприну я причешу.
— Ось ту здобуду, ось цю першу“.
А хлопці хоч валяться з ніг,
Почали жарти, кпини, сміх:
— „У тебе пика рябовата,
Тебе не схоче і горбата“. --
— В Олексі лиса голова --
Вже не полюбить і крива. --
— „А в тебе вже нога геть боса,
Не злюбить і кирпатоноса“ ...
— В тебе Васильку жінка Хима,
Ти ж заглядаєш за чужими. —
— Ех, про дівчат не говорить
Бо я голодний наче дід...
Бо хоч здобули ми столицю,
Ось ці Ворота Золоті,
То на параді,
Всій бригаді
Нам голод грає марша Грицю у голодненькім животі, —
Ось так глузують хлопці милі
З великої тріумфу хвилі,
Бо така вдача в них усіх,
Що й маму возьмуть все на сміх.
Їх кожний крок -- історії карти,
Вони ж свій бій за честь Вкраїни
Сами беруть на глум і кпини,
На гострі жарти.
Бо правда, що війну велику
Стрілець воює сам собі
Нараз от так лиш на потіху,
Й собі на радість в боротьбі.
Бо любить рух, борню і шум,
А все те він бере на глум.

Так любі правнуки Мазепи
Сміялись з Київа і з себе
І кпили всі собі завзято,
З тих, що з побід їх роблять свято.
Стрільцям все просте, і звичайне:
— „Здобули Київ? Ну то файно!
Я хочу спать! Пощо бригаду
За вуха тягнуть на параду?“ —
Таж для збиточного стрільця
Лиш варта кпин -- парада ця.
Лиш сотник наш серед полків
Мов керманіч -- що сам на морю:
— „О, чую я в цей мент великий:
Мій чин безсмертний є на віки:
О, чую: я епоху творю.
О, роскіш! Чини наші ті
Запишуть букви золоті“.
Всміхнувся він. І на конині
Попід прапори жовтосині
До Золотих полинув Брам
І слово він сказав борцям:
„Брати мої! Сини мої! Герої!
В гору іміємо серця!
На стінах столиці святої
Стопа карпатського стрільця.
І радістю душа вся п'яна,
Вже не болить у грудях рана...
Не жаль вмірать в моменті цім:
Здобули ми Єрусалим, трудом своїм“.
І всі пішли під пам'ятник Богдана.
„Позір: Спокійно, хлопче, стань:
На право глянь!
У гору шабля самоцвіт,
Зложив поручник звіт:
„Голошу слухняно вам, сотнику пане:

Нас двісті зі мною і з вами“.
І тихо шумить лиш Дніпро десь за містом.
Вістун лиш озвався зухвало:
— „Гей, хлопці! Молодці! Під Львів ішло триста
А в Києві двісті остало“.
І глянув наш Чабан:
Гетьман Богдан
Показує булавою
Щоб лавою
Ішли стрільці в його лиш слід:
Там... проти Заходу... на Схід...
Та сотник дав йому одвіт...
Міцний... сталевий:
— А нуте хлопці заспівайте
„Не пора служити Москалеві“!
І ген далеко до Дніпра
Поплила пісня: „Не пора“.
І розійшлися всі по місті...
Пішов Чабан у храм Софії
А з ним дві сотні Гуцулії...
Вклонилось тіням, тіням княжим;
Припав Чабан та зі стрільцями
Та до святої домовини...
Мовчали діти Верховини,
Мовчав Чабан...
Цілюючи мраморні стіни...
Здавалося здригнувся прах
У домовині Ярослава,
Що знов у храмі, у рядах
Дружинне військо... горда лава...
Що біля його домовини
Ряди стрілецьких гордих чет —

* * *

На трумну княжу сльози ринуть
Об трумну стукає багнет...

Це наш вістун, стрілець смільчак,
Цілує княжий саркофаг...
І посідали на бульварі
Та в пишнім парку в холодок:
— „О, вже не буде сонце в хмарі,
Поборений бодай Восток“.
Болять, попухли хлопцям ноги.
Який спочинок: наче мед.
Зі Львова в Київ, шмат дороги
Пішком за місяць — все вперед.
Спочинок. Рай. В стрілецькій груди
Такий спокій, — весняний спів:
„Казали: Київ, як здобудем,
Підем з козацтвом знов на Львів“.
Грицько наш скинув черевики,
Сушить вонучі в парку так,
Що стеле їх на цвіті, кломби, на деревах, на галузках,
А ті вонучі пахнуть потом, що чути в Печерських
аж церквах.

І вже розмова, вже і спори:
— „За тиждень тут на Сході мир
І ми в поход до Чорногори.
Це кашовар казав, — повір“!
І мрії сні колишуть хлопців
Утомлених в марші, в боях.
Здрімався дехто, — кріс при боці —
У Львів, Перемишль знов у снах.
Заснув вістун також у парку
І щось балакає крізь сон:
„Здобуду Львів, там випю чарку,
Верну до Марійки, стукну до вікон,
Вона ж відхилить лиш кватирку:
— „Ах, ти вже третю маєш зірку
На ковнірі... ходи до хати“...
Ві сні вістун почав співати...
Та нагло? Що це? В місті в долах

Щось клекотить як океан. —
Біжить, біжить чомусь Чабан,
А трубка кличе: „Сполох. Сполох“.
— „Алярм. Алярм. Бо зза Дніпра
Іде нова грізна мара.
З могил нові воскресли трупи“.
— Що? Білий стяг? Посли? І труби?
— Миритися? — І в крик громада
Стрілецькая: „О, зрада, зрада“!
Там згинув хтось. Стрілець поляг
На вежі вже трибарвний стяг;
Співають знов хахли марні:
„Боже царя храни“!
Обірваний жидок пацан
Стріляє знов до Галичан.
Та й він гука, а з ним родина:
— „Да здравствует Москва єдина“.
Вже вяне, вяне лист з вінків
Та верховинських тих борців...
І відлітають сизокрильці —
Відступають вже Гуцули зі столиці,
Проклинаючи невдачу незбагнуту.
В серце влив хтось їм отруту люту, люту.
Відступали, між собою розмовляли:
— „Нас продали генерали“.
За нами хмари чужинецькі, за нами півночі погрози,
А перед нами люд безсилий, гнучкий як в бурю вер-
болози...

На спочинку.

Веселість, радість, пісні щирі,
Бо йде курінь весь на квартири
Спочити в тихому селі.
Бо у Начальній тій Команді
Нема кінця якійсь нараді;

Розмова всюди й скрізь одна:
— „Мир чи війна? —
Пішов курінь весь у запілля
Знов до мужицьких тихих хат.
На радість вдів, красунь дівчат,
Ну і почалася іділля:
Весело й радісно було.
Тут Галичане були в моді.
Стрільців любило все село,
Так, що любити більше, — годі.
За кілька днів зжились із військом
Дядьки й бабусі, — мов з синами,
Що навіть діти баби Гапки
Вганяли разом зі стрільцями
І грались з ними цюцюбабки.
А наш Дмитро, хоч і булавний,
То був тепер такий забавний,
Що діти їздили на ньому,
Немов на шкапі біля дому.
І син хазяйочки Явдохи
Його чуприну скубав трохи,
Й попитував: „Скажіть мені:
Цукорки є в Галичині? —
І чи у вас також у школі
Лупцюють все дітей до болю?“
Вістун й сурмач в одній квартирі
Гніздилися разом у вдовички.
Вдовичка була все сумна.
Недавно стратила вона
Свого мужа. Були вісті,
Що його вбили комуністи
У гайдамацькому полку,
Десь біля Хвастова в ліску.
Вістун на цю зловісну чутку
Все потішав вдовичку в смутку.

І навіть бавив в неї діти.
І приносив ляльки та квіти,
Поїв сирітку молочком,
Як бідна та смутна вдова
Ішла до ліса по дрова, —
Або десь їздила по сіль
Аж до Одеси двісті миль.
Її синочок карапузик
Все вістуна тягнув за вусик
І плакав та кричав завзято:
„Візьми на руці. Тату! тато!“
Ну і вістун для потерчат
Зробив із дошки деркача,
І диркав та скакав по хаті,
Щоб тим дітей розвеселяти.
І реготавсь діточий рій:
— „Вістун наш скаче мов дурний“ —
А візники старі з обозу
Саджали на коня дітей,
І вчили їздить, як кіннота.
В дітей до цього є охота --
Тож їздили. І не одно
З коня скотилося в багно,
Розбивши десь об камінь носа.
Та все ж і дальше дітваки
Вганяли роєм за стрільцями,
З рушниць стріляли в вікна мамі,
Вели війну мов козаки.
Навіть для збитків, Боже милий,
У баби хату підпалили,
Бо грались: „як то комуніст
Палив село в Великий Піст“.
Та що й казать? тут шкода й слів!
Це була дуже ладна хвиля:
Життя селянське і стрільців

Було як пісня, казка, мрія.
Стояв курінь та на квартирах;
Кожна хатина мала стрільця.
А всі старшини, всі офіцери
Та розгостились у пан-отця.
І радіє наш сотник, наш Чабан:
— „Попадянка є. Любить Галичан.
Любить Галичан, тих бродяг вічних,
Тих Українців та заграничних“.
Ходить сотник наш як вчарований,
Як загублений.
Ой пропав Чабан. Вже залюблений.
Вже стрічає він зорю раннюю
У садочку там, із Оксаною.
А за тиждень він мовить до стрільців:
— „Хлопці ви мої. Я не знайду слів --
Вас потіха жде.
Бо весіллячко певно в нас буде.
Годіж вік прожить самотиною;
Кубельце зівю із дружиною.
Візьму за жєну наддніпряночку
Попадяночку ту Оксаночку!“
Крикнули стрільці, ніби на наказ:
„Дай же Боже вам та щасливий час!“
Хлопці на руках сотника в гору —
І до пан-отця несли аж у дім.
Добрий пан-отець хлопців привітав,
Медом частував, пивом гостював,
А Оксаночка хлопцям в куточку
Подарувала по колобочку.
А вістун за всіх віншував їй так:
„Дай вам Бог цвісти, як у полі мак,
Щоб не знали ви з сотником журби,
Діти щоб росли, як у дощ гриби“!
І закричали всі кашовари:

„Оксана з сотником як раз до пари! --
Варімо борщ із добрим салом,
Щоби стрілецтво пам'ятало, спогадало
Коли то сотникова воля та парубоцькая пропала“
Ладно то було, ой ладнесенько,
Як ранесенько

Дарував Чабан своїй Оксані
Коники аж два, коні булані.
Коник той один сріблом підкутий
Ще під Львовом десь в бою здобутий;
Другий коник той з золотим сідлом
Теж здобутий ген в бою над Дніпром.

І що-днини вже пізно вечером
Панна з сотником на своїх конях
Гнали степами по оболонях;
Гнала Оксана та закордонка
У шароварах -- замість суконки,
Мов Амазонка.

І пшеничний лан під ніжний покров
Заховав палку, — лицарську любов...
А за тижнів три у неділеньку
Було в панотця гук-весіллячко.
Сотник наш Чабан до шлюбу іде,
Весь курінь його в церковцю веде.

Славний був то шлюб і величний шлюб
Дружбою не хто, — а хорунжий Дуб,
Староста четар, а підстароста --
Відомий вістун,
Шо підпив собі, як Бог наказав,
Ледви на ногах сам себе тримав.

А за ними йдуть гості мужики,
Та із Винниці ще якісь панки,
А дівчат і баб, -- мов овець табун.
Гуде музика власна, курінна
Хоч погана, та моцна -- голосна

А у церковці аж дріжить притвор,
Так співає там наш стрілецький хор.
Аж захрип четар та від „Аллилуй“,
Й невгомного „Ісаія ликуй“
І дивується вся громадонька,
Що у церковці гук-парадонька
І тут весільної неділі
Народ молився зі стрільцями,
Разом і військо й гречкосії
І наш курін ревів у церкві
Так, що аж світла всі померкли,
Що аж дріжали божі сїни —
— „Боже великий наш єдиний“.
А мужики шептали всюди:
— „Таж Галичане наші люде.
— „А нам здавалось, -- мовив дяк,
Що то не брат, а Австріяк?
Світ перевернений ось тицьки:
Всі вже говорять по мужицьки,
І офіцери й генерали,
А давно з наших глузували“. --
І чули всі дядьки й герої,
Що в день ось цього дива-свята
На ново знов пізнав брат брата.
По сотнях літ розлуки злої --
Відчув народ на ново тут:
Дніпро, Дністер -- єдиний люд.
А з церкви гості повернули
У пан-отцеві закамарки,
І там усівши біля чарки
Розмови розпочали прості:
Перо моє немає сили
Розмов і жартів тих списати,
Які в попівській милій хаті
Стрільці з мужицтвом розводили.

А як змінились балачки,
То нарікали мужики,
Ридала не одна бабуся:
— „Большевики коня взяли,
Чубату курку й біле гуся
Аж ген у Москву повезли,
Мабуть, для Леніна самого,
Бо голодом скарав їх Бог
За вбивство батюшки-царя.
Таж комуністи брали хліб,
Вінки покрали у дівчат
(Стрільці у сміх на скарги ці:
— Це діло знає і наш брат).
Та нарікали знов бабусі
Що два Китайці рудовусі
Спалили батюшці борідку,
Збезчестили стареньку тітку,
Яка хоч мала сорок літ,
Була невинна ще як цвіт.
Навіть Оксану „комсомоли“
Чомусь водили до стодоли,
Шукати зброї для ревкому“
(Лиш не скажіть ви це нікому
Навіть і сотникові своєму),
А комунарські два герої
Також шукали в церкві зброї;
З престола вкрали срібну чашу:
О, диво, що мовчав Господь,
Не поламав їм рук за кару
Або громів не кинув з хмари
І не змінив у грудку соли
Тих, що обкрали храм, престоли
А далі дід один понурий
Оповідав під захід сонця,
Як то було під Порт-Артуром,

Як утікав він від Японця...
І мужики й братва кохана
Все було пяне -- і Оксана.
А по обіді із полудня
Всі гості вийшли на майдан.
Почалася гульня пречудна;
Гуляв і пан, гуляв і Іван.
Загули скрипки і цимбали,
Залебеділи сопілки.
Ще верховинські денцівки.
Стрільці на пальцях засвистали
Аж затремтіли всі дівки.
А сотник з жіночкою в парі
Запрошує стрільців у тан:
— „Танцюй. Хай бачить і Оксана,
Як виглядає наш аркан
І що за танець -- „Коломийка“.
Вістун моргнув тут на Марусю,
Булавний в танець взяв Катрусю,
А кашовар -- та Ганусечку,
Чорнобровую чепурушечку.
А дівчатонька жмурять лиш очі,
Ніби то хочуть, ніби не хочуть.
Мов фартушину скубуть соромливо,
А ноги просять: „До танцю! Живо“.
І весь курінь в танок, в танок
З дівчатами в вінок, в вінок.

* * *

Йой, як вхоплять легіники собі по дівчині,
Як підуть у тан як вітер той на полонині.
Хоч із драних черевиків аж летять вонучі.
То танцюють Гуцулики наче в горах тучі:
„Ой наплюся горілоньки, і наплюся руму;

Тай так буду жінку бити, аж зійде з розуму.
„Ішов Гуцул з Коломиї, а Гуцулка з Бані...
. . . . . , ...

Таких пісень делікатних співав вістун Грушка,
Що аж дружка, ця Марушка затикала вушка.
А як скінчилося весілля, заграли дзвони із дзвіниць.
А хлопці вдарили з рушниць і гаківниць
На всі чотири боки світа:

„Многая літа, многая літа“

Учинив собі пан сотник весіллячко гоїне,

А за тиждень лишив жінку, тай пішов на войну.

І матушка заплакала в неділеньку зрана:

„По що дочку я віддала та за Галичана?

Таж з Одеси йде Денікін, — знайшла-б капітана“.

Білий цар — Тиф.

Ні, не щадили їх боги,

Ні світ, ні люде, ні природа:

Здавалося що й пекло й ад

Заприсяглись проти народа,

Щоб його знищить без ваги.

Щоб вбити військо без пощад,

Зв'ялить морозом виноград.

Здавалося, що Господь сам

Пішов на службу ворогам,

Кидаючи всі сили свої

Проти стрілецтва і героїв:

Напав новий могутний ворог

Невидимий і без шаблук;

Дихнув, здавив у злих обіймах

Всю армію на ложі мук.

Здавила зла важка недуга

Курінь весь, гвардію святу.

Мов той шуліка, що край луга

Вбиває птиці на лету.
Прийшов грізний Косар з косою,
Як перші вдарили морози,
І по Україні скрізь по полю
З'явилися страшні покоси...
А ті покоси, то не трави,
Але стрілецтво, діти слави.
І було так: де глянеш ти,
Де не спиниться, не пройти,
Скрізь слід лишав свій хижий суп.
І всюди трупи, трупи, труп...
У полі в лісі, в ніч, у ранці
На жир вовкам тим сіроманцям
В ровах у полі, на морозі,
Снігом завіяній дорозі,
В болоті, бруді і калюжі
Лежать стрільці, лежать недужі.
І смерті ждуть, мов квіт роси
В безмежжі піль:
— „Прийди, і спокій принеси
Та покінчи терпіння біль“ —
Чим облекшити біль, слрадання,
Серед мандрівки і блукання?
Церкви, хахи, — одна лічниця,
І смерть — сестриця жалібниця
Ліси, луги і очерет
Це захист, постіль і намет.
Ворожі кулі, — лік і хліб,
Один рятунок, — чорний гріб.
Здавалося, що над стрільцями
Завис проклін, а зла рука
Креслить кривавими словами
Грізний наказ:
— „Ви тут погинете всі враз“!
Іде по полі сум і жаль:

Вся армія, — один шпиталь.
Блукає смуток по кватирах,
Несе затроений кинджал.
В окопах, шанцях, по таборах
Справляє смерть бенкетний шал.
Здавив курінь злий тиф-білун
Немов ягня той вуж-давун.
У городі, в селі чи місті
Ген за возами, знов вози.
На них сто трупів — та без труни.
До вечора нових із двісті...
І вже не дзвони дзвонять сумно...
Лиш стукоти важких лопат,
І гук далеких злих гармат
І знов вози. Санітарі
Всміхаються в німій журі
До тих, що з фронту йдуть в запас
— „Хе, хе! Прийде черга на вас.
Та хто, коли везтимуть нас?“
Поїхали. Там за потски
Зсипають трупи в рів глибокий...
Байдуже так без слів, без сліз
Кладуть два хрестики з беріз,
Стають на лан
І на хрестах лиш пишуть дрібно:
„За волю трицять Галичан“.
Лиш санітар один юнак
Кладе на груди христовий знак
І дивлячись на Захід ген:
— „Вже не побачуть Верховини...
Гей, і не знає там сестра,
Що закопав я їх Петра...
Гей не довідається мама,
Як завтра й сам я ляжу в яму.
Не знатиме й дружинька ніколи

Що без труни я закопав Миколу“.
І по-над Бугом, синім Бугом
Хрести, хрести квітчастим лугом
На трьох ланах, на трьох полях,
Де снів давно свій сон Богун —
Неначе військо у рядах
Стоять тепер гроби, чвірками,
Неначе сотні за сотнями
Кольоною, — як давно, давно...
Стояли всі чвірками лав.
Там де березові хрести,
Там є стрілецтво із чети.
А біля них хрести з соснини, —
Під ними, — галицькі старшини;
А при кінці хрести дубові:
Під ними всі вожди полкові.
Там хрест із каменя — під ним
Їх отаман знайшов свій дім.
Так тихо, наче перед звітом
Коли весь полк стоїть іранітом...
Тиша... лиш вітер хилить цвітом
Здається: може за хвилину
Отаман встане перед лави
І крикне: „Позір! Ходом руш!“
І встануть всі у хвилю ту ж,
Полинуть знов на поле слави,
Співаючи, як в давні дні,
Про стрільчика, що на війні.
Та вже тепер не встати їм...
— Вічная пам'ять, вічна всім...
Гуцули бродять між хрестами
Разом з повстанцями братами,
Читають написі на них:
— Цей з куріня... а той, ось там

Лежить. Колись в боях усіх
Він перший був. А ці хрести:
Два брата з нашої чети.
Один з них був колись під Львовом
Ранений, другий під Чортковом.
А тут наш Гнат... О, Боже, милий!
Недавно він усім з бригади
Все сипав жарти для розради;
Сьогодні лист прийшов від мами, —
А він в землі вже між гробами...
А в тій могилі наш Данило,
Що світ збродив стрільцем... пять років...
— „А тут... О, брате! Божа сило“! —
Стрелець паде на гріб високий,
І плаче із одчаю злого:
Пізнав могилу брата свого...
Що втік із Польщі з полону
Сюди, де гнав його клич туги,
Щоб визволити вітчину, —
І тут помер він від недуги.
Сотник Чабан
Біля хреста схилився сумно,
І словом болю і задуми
Озвався ревно до повстанців,
Що тут стояли біля нього:
„Брати мої! Брати повстанці!
Козацтво славне. Наддніпрянці!
Як прийде вам така пора,
Що ви забудете, що там
Наш Галич одданий катом,
То ви прийдіть на цей ось лан
На цю Голгофу Галичан
Над Буг, над луг,
Де десять тисяч наших хлопців

За Київ голови зложили ;
Погляньте лиш на ті могили,
Цініть офіру ту страшну,
Що за державу, за одну
Оддали ми вам тут... наш квіт,
Карпатський квіт...

І понесіть в Галичину
Ту помсту й волю, для якої
Померли тут ось ті герої...
І знайте: сльози їх батьків
І кров їх вам на чола впаде,
Як ви забудете про Львів,
Й Варшаві схочете пощади...“
І виняли шаблі брати повстанці,
Наддніпрянці :

— „Клянемось на лицарську честь,
Що вас не зрадим, не спічнем,
Аж понесем

За Галицьку офіру, страту
Свободу вам, Ляхам розплату.

І доки бється серце в груди,
То Київ Львова не забуде...
Бо сорок тисяч цих могил
І ті стрілецькі крові ріки,
Зеднали нас — на вічні віки...
Нас розлучить, — немає сил“.

* * *

Вже тільки горстка, не Курінь;
Недужих сто у двох сотнях.
Все військо майже на возах
Лежить, конає із терпінь.
Морози, вітер, завірюха

Вміраючих вкриває снігом
Та на возах, що ген степом,
В яру, у балці
Волочаться в обозній валці.
Скриплять вози, скриплять занози,
Воли ревуть в тяжкій знемозі,
Голодні коні ржуть так сумно,
Гризуть кору з дерев дорожніх,
Падуть із голоду страшного...
А на возах — нема живого,
Лиш трупи, що обнялись дружно
Та скостенілою рукою
У передсмертнім лютім болю...
Десь зойки, стогін судорожній...
І лиця скривлені. На них
Цілунок смерти. Часом сміх
Озветься тихий, та із воза
Стрілець зривається в безтямі,
Хапає кріс, біжить снігами,
Роздягнений і босий ген, —
Та кличе хрипло без упину:
— „Вперед Гуцули. За Україну“!
Упав. Чи хто пізнав його?
Рятунок? Хто? По що? Кого?
А в першій сотні та в четвертій
Усі недужі, або мертві.
Остався лиш четар Безрідний,
І два видужники послідні.
Вони всі три що-дня, що-ночі
Стоять на вартах, на заставах;
Спинають полчища ворожі
Останнім ржавим скорострілом
Так, як колись, уперто, сміло...
Раз телефон з бригади вість приніс:

„Поставити застави в вечір в лісі,
Спинити ворога над яр“.
А хто піде? Хто в силі нести кріс?
Ті два видужники? Четар?
Сталось: останні гренадіери
Останній взяли „машинґвер“
Пішли. На славу ту стрілецьку
Орду спиняти Половецьку.
Пішли останні Русичі
Останні славити мечі.
Остався сотник. День мина;
Утеча, наступ, ніч одна,
І знов борня там... на ріці
Питає сотник: „Гей стрільці.
Де є застава? Де четар?“
— Та ж відступали ми повз яр
І кликали. Його не було
Чи хворий? Снігом шлях задуло. —
— „Ходім шукати. Дай вогня“.
Пішли. Шукали аж до дня.
І кликали: „А, гей, четарю!
А де ти, друже, озовись!“
Нема. Лиш гомони кудись
Поплили лісом і завмерли.
Спинився сотник над рікою.
І бачить: в снігу під горою, —
Застава: два стрільці й четар
В кучугурі під ялицею,
Та присипані фуфелицею,
Що котиться валами з хмар.
І крикнув сотник: „Гей, Гуцули!
Стидайтесь! Ви на чатах вснули?“
Ні слова... нагло в крик стрільці:
„Чета вся вмерла! Вони мерці!“

І зойкнув сотник, теж тепер :
— „Боже! Четар на варті вмер!“
І справді: в снігу, в окопах, змерзлі,
Стоять мерці оперті об траверзи...
Держать в руках набиті кріси,
Мов дивляться вперед: чи ворог йде із ліса.
І наче шепчуть губи ледяні:
„До смерти ми служили вітчизні!“
А сніг покрив стоячі трупи так,
Що їх пізнати не можна вже ніяк.
І була то Дантейська картина:
Ридав би камінь, звір, не лиш людина.
Здавалось, як би з поза польських меж
Прийшли пани, що вигнали стрільців,
І бачили той ад, — то заридали б теж,
Як плакав Іюда, що за трицять сребняків
Продав Христа, так плакали б вони
І оддали б стрільцям їх край, їх волю... сон їх снів
Вони б стрілецтву цілували стопи,
Мертвецькі стопи, що замерзли тут,
У боротьбі, щоб вільний був їх люд.
І сотник станув над мерцями,
Й промовив ревними словами:
„Не згине люд мій, не загине,
Коли вже навіть трупи стали
На оборону України.
Тут на полях, ланах Поділля
У наших рідних Тернопілях.
О, ти наш Несторе майбутній...
Не осуди, як впаде наш Сизиф!
Не впали ми, скосив нас тиф,
Той тиф, що хоче всіх пожерти,
В чотирокутнику смерті...“

* * *

Ой, Морозе, морозеньку, —
Пропaday! Пропади!

Хору армію слабеньку
Не вбивай! Пощади!

Весно, весно! Веснонько;
Приходи, не барись!

Може ти принесеш ліки
Між недужі та каліки
Як колись! Як колись...

О, чудо! В кожну хвилину
Конав хтось, вянуч, як листок;
Та ніхто війська не покинув;
Не втік домів, не зрадив теж ніхто:
Всім над життя і дім, над спокій сна
Дороща була вітчина.
Лиш сотня осталась, а було їх триста:
Рятуй їх, рятуй їх, Матінко Пречиста!

На роздоріжжі.

Опівніч, у лісі біля варти в зиму
Сидять стрільці. Розмова йде між ними:
А заверюха понад темний ліс
Регоче, виє наче біс.

Перший стрілець.

Сьогодні знов аж сім стрільців померло,
Помер Петро; був хлопець ніби перла.

Другий стрілець.

„Вже трупів нікуди дівати.
Недужих не пускають в хату,
Нас оминають прокажених.
Я бачив, як перед недужим
Замкнув хатину сам мужик
А другий теж від мене втік,
Щоби від нас не заразитись
А я хотів хлібця просити...

Третій стрілець.

Нас проклинають, як бродяг,
Що їм несуть до хат недуги.
Недавно ми втікали з бою
І залишили хворих сто...
А мужики тих наших хлопців
Повикидали з клунь, і з хат...
Щей проклинали їх завзято:
— „Ідіть собі до свого краю;

Хто вас покликав тут, хай той вам помагає!
Здихайте ви, як пси лукаві,
А не дамо вам ложки страви.
Хай краще знов прийде Москва,
А вам Австрійцям — чорта з два“.

Вміраючий підстаршина.

Ми аж сюди прийшли з Карпат
Їх від Росії визволять.
Малесенька земля Данила
У бій післала тисяч сто.
А тут? Де військо? Де їх сила?
Йти в бій не хоче вже ніхто...
Сім козаків — це два полки,
Пять горлорізів, — три ватажки!
Хто йде в повстання, то на те,
Щоби плямити, грабувать святе,
Щоб добру славу нашу й свого дому
Втопить в багні злочинів і погрому!
Недавно ми рекрутів вербували...
Тут над Дніпром... вони ж, доставши зброю,
Доставши хліб, останнєє убрання,
До дому втікли, у „повстання“.
Із комуністами разом, напали нас в лічниці,
Ограбили живих і мертвих у лісах
І зброєю, яку ми дали їм
Стріляли в нас, не в ворога! Ось як!
І голого мене лишили на снігу, як собаку:
— Ще й насміхались: „Так і треба Австріякам!“
Конаєм тут за них, вони ж он там у селах
Тепер ведуть гульню, забави, сміх веселий...
Послухай лиш... чи чуєш, як в хатах
Співають парубки... весілля... жарти... ах!
Знімає лють, така пекельна лють,
Що сам багнет я пхнув би собі в груди!

Вістун.

Ні, слово твоє лож! І тут геройський люд:
Лиш подождіть весни... повстання загудуть.
Ні, тут геройський край! Але столітні ярма
Скривили душу народу не дармо.
Осліплений, скалічений Москвою
Люд в багнах чорних чинів сам топить волю свою
В багнуці злоби, зла, погромів і розбоїв
Він топить наші лаври і лавр своїх героїв,
Народ тут над Дніпром, мов пес, що з ланцюга
Нараз урвався ось... і з радости жене
Спянілий і шалений свободою і щастям
Кусає руку твою, що скинула ланцюг
Що дала псові волю... О, так, допиймо чашу,
Хоча спянілий люд кривавить руку нашу!

Вміраючий підстаршина.

Ми ліків тут не маєм для недужих,
Шматочка хліба нам бракує, друже;
Гроша нема — купить помершим труну:
Старшин без труни даєм наших в землю —
Мене без труни вкриєте у яму та у темну.
А із чужих країв зі столиць линуть чутки:
Там дипломати наші і послы безумні
Міліони пропивають, — в проститутки.
В Сибірі був я в полоні московським,
Аж зпід Китаю я втікав пішком
Сюди, почувши вість, що тут є рідне військо...
Та нині? Ах, в ворожім війську на півночі
Не бачив я багна того, що тут бачуть мої очі!
Вже краще йдіть з червоним військом у Карпати,
Щоб хоч землі українські обєднати;
Бо чує серце моє в груди:
Не викуєм України з рідного болота, бруду!

Як не викує і геній образ Бога пресвятого
із болота, і сміття та гною свого!

Обдертий стрілець.

Недавно я попав був у полон
Ну, й кацапи обдерли з мене і сорочку,
Я голий втік сюди пішком, лісочком
І ось тепер я тиждень п'ятий
Воюю так босенький, без штаняг,
Обвивши ноги лиш мішком з кропиви.
Сорочки нам дістати неможливо,
А там у Камянці, в преславній тій столиці
Вкрав отаман вагон убрань, чобіт
Продав жидам і втік у світ.
Десь у Варшаву; там кричить до неба:
„Галичини вже нам не треба!
Коби прогнать з Польщею комуністів,
Щоб на поля ті поміщицькі знов нам сісти,
І покарать мужицтво за ті бунти,
За те, що нам забрало панські ґрунти“.

Босий стрілець.

— А в Винниці один полковник дістав од влади
мільони,

Щоби творить повстанчії загони,
І будувать лічницю для стрільців.
І втік також аж десь в румунську землю
А там і кпить собі з хахлів.
Снить про Росію неділиму.
Але як вчув, що Галичан останки
Хотять скоритись в горю владі робітницькій,
То він підняв великий крик в цю днину:
„Галичане зрадили Україну“. —
На нас кидає плями зрад!

Перший.

„Ми гинемо, а там в столиці лише сварня, лише
наради:
Чи слід носить козацтву шпори, й яка повинна
бути влада:
„Гетьман, зібрання, чи робітнича рада?
Де Українці? Де Дантони?
Скрізь лиш партійні грамофони,
Що люблять букви і програми
А не борню із ворогами.
Блукаємо, як ті жиди в пустині, у безкраю.
Де наш Мойсей? Так навіть вожд над Дунай
утік;
Злий пастир кинув стадо!“

Босий стрілець.

Наш пастир нам шука рятунку.

Перший.

„Шукає він у Відні трунку!
Обридло тут йому скитання для народа
І втік він там, де є вино, каварня і вигода“.

Вміраючий підстаршина.

Яка зима!
Умру, я чую... смерть іде... нехай... дарма
Прощайте... Христе... Отче наш...
Ні, ні, — та Господа нема!
Колиб він був, то кинув би міць грому
На тих, що ад створили в краю цьому.
Умру... о жінко... жінко... сину...
Води хоч краплю принеси...

Стрільці.

Він вже помер. „Отче наш, іже єси...

Надходить хорунжий.

„Чи чули ви таку новину?
Ми вже із панською Москвою
В ганебнім, зрадницькім союзі.
Прийшов наказ. Ах, генерали товстопузі
Продали нас!
Чи на те ми проливали
Кров робітничу, мужицьку
Щоб Росію будувати генеральську, поміщицьку?
А давайте краще владу українську, большевицьку

Надходить сотник Чабан.

Це що за крики? Тихше хлопці,
Бо ворог вчує... на потоці...
Згасить вогні...
Що тут за спір? Скажіть мені?

Вістун.

„Та радять хлопці з ким мириться...
Ну і кудиб нам прихилиться...“

Сотник.

Ні з ким не сміє той миритись, браття;
Хто хоче волі, не рабства, прокляття!
Чи тямите присягу, що зложили:
„Будем Україні вірні до могили“.
Хто хоче йти до слави й перемоги
Не сміє той змінити прапору, ні дороги.
Бо хто єднатись хоче з ворогами,

Плює на кров пролиту вчора нами,
Плює на гріб борців, що йшли із вами.

Хорунжий.

„Алеж ми всі селянські діти!
Спасення наше, — молот, серп, совіти!
Ходімо там, де Робеспєри і Дантони“.

Сотник.

— Там лиш бандитів міліони.

Хорунжий.

„Святі є там борці комуни“!

Сотник.

— Ні, там є Варвари і Гуни! —

Хорунжий.

„Із Кремлю йде новий Месія“.

Сотник.

— Жиди, Китайці і Атилля. —

Хорунжий.

„Лиш робітник, лиш пролетар всевітній,
Нам визволить наш нарід рідний“!

Сотник.

— Всесвітний робітник про власну дбає кашу!
А польський робітник стоптав сам волю нашу,
Покрив нам села лиш хрестами!
І заповнив тюрму батьками і мамами,
А ми на глум гукаєм в цій порі:
— „З усіх країн єднайтеся пролетарі!“
Наш край попав у польську неволю,
А ми в Варшаву будем нести волю“?
Понесем світу мудрість пастуха?
Ха, ха! Ха, ха!
Той польський хам
Нам побудує волі храм?
І заведе нас в царство з байки
Московський жид із Чрезвичайки?
Стрільці! Гей, гвардіє остання!
Хто йде зі мною у повстання?
Ходім до тих, що ждять не вміють чуда,
А вірять в силу свого люду!

Всі стрільці.

„Йдем всі! Ми вірні до могили.
Не схилимось! Аж доки стане сили!“ —

У повстанню.

Гей повстаннячко, погуляннячко.
Мандрівонька безконечна, мандруваннячко!
Бродять. Ліс і ліс. Їм сестра борня.
Брат їм ржавий кріс. А шаблі - рідня.
А їх церковця-очерет, яри.
Миють їх дощі, чешуть їх вітри.
Їх годують всіх бідні мужики,
Та вдягають їх, вказують стежки.

Сплять на тиждень раз, як спокійний час,
Як у торбинках зброї є запас.

Йдуть повстанці йдуть та через село,
А Денікінців наче замело.

Вчора ще в стрільців — та на латі лать.

Нині у борців божа благодать:

Бо як утікав ворог-поганин,
То повстанець взяв його маґазин.

Йдуть повстанці, йдуть, а за ними кров.

І несуть вони рідну хоругов.

А на хоругві вже дві барві, дві.

Напись ясна вщерть: „Воля або смерть“.

Манівці.

Та всеж і деякі Гуцули

Пішли з поручником — у лад,

Під прапори, що трупом тхнули

І смородом царських палат.

За ними линув з хлопських хат

Народний гнів, преслушний гнів:

— „О, зрадив, зрадив вже наш брат!

Зрадив нас Галич! Зрадив нас Львів!“

Але зедналися в недолі

Прапори, руки, не серця.

Як не зеднається ніколи

Із вовком лагідна вівця.

Як не зеднається водиця

З пожежою, з палким вогнем,

Як хрест святий не помириться

Із гостреним мечем, ножем!

Бо як з косою не зеднати зеленої трави,

Варшави з Львовом не збратати,

А з Київом Москви! —

Вожди обеднані сьогодні,

Та між народами — безодня.

Над Чорним Морем.

Понад морем, понад Чорним Морем
Берегами ген, ген над лимани
Бродять, блудять, недобиті горем,
Ті скитальці, стрільці Галичане.
Тут і сотник Чабан поміж ними.
Станув сумно під одеські стіни,
Лине зором хвилями морськими,
Закохавшись у те море сине.
Вітер море мов до сну колише:
Люлі, море, люлі, тихше, тихше...
Море грає, берегом пустує,
І стрілецькі ноги мов цілує:
І неначе мовить своїм шумом:
„Гей, таких гостей я не видало!
І такої мови не чувало“.
Вість принесли Дністрові ще хвилі:
„Із Бескиду прийдуть гості милі!“
Одягайте в срібну ризу море!
Бо приходять гості з Чорногори,
Ті, що були на лиманах наших
Ще у давних временах, у княжих.
Подивися море: що за диво!
Синьо-жовтий прапор наш сміливо
Понад пристань крилами тріпоче,
Хоч зубами ворог злий скрегоче.
Гей, принесли діти Верховини
Рідні стяги аж над море сине!
Зажурився аж десь Босфор мрачний
— Може вертає Сагайдачний? —
Понад море, ніби пишна мєва
Лине пісня, пісня та стрільцева.
І в Одесу гордую, купецьку,
Скрізь розносить славу та стрілецьку.

Ходять, ходять тут стрільці юрбою
Лиш вістун наш ходить самотою.
Вже чекає на одну панянку,
Яку бачив тут над морем з ранку.
Бо хоч з тифу наш вістун змарнілий,
Хоч з недуги слабший він від тіни,
То з лічниці вийшовши, з недоли,
Він сьогодні вже йде до дівчини.
Костуром ще підпирає тіло,
Та на стрічу вже мандрує сміло.
Бо стрілець наш (гріх прости вже, Боже!)
Без дівчини жити дня не може.
І не раз стрілець наш умирав в лічниці,
А ще залицявся до сестри жалібниці.

* * *

От надходить, і ручки шовкові
Подає Марійка вістунові.
Сіли в човник... взяли в руки весла,
І вже хвиля їх ген, ген понесла...
Панна втішна: „Перша стріча моя
Тут на морі з галицьким героєм“.
А Гуцули, йдучи берегами,
За човном тим мечуть камінцями
І беруть вже вістуну на кпини,
Що сорочку він продав за пятак,
Щоб купить Марійці чеколядку,
Й без сорочки лиш в одній шинелі
Їде морем чайкою під скелі.
Хлопці кличуть, щоб він в море скинув
Ту Марійку, те перепелятко.
Та весело в серці вістунові:
— „Не один раз я зазнав любови,
Та раз перший простого Михайла

Поцілує Одеситка файна.
То раз перший в рамена стрільцеві
Впала панна, чорноморська мева.
Вітер море горне неустанно,
А вістун наш горне к серцю панну
Море плеще і цілує човна
А вістун наш... тут вже невимовно.
Стрілецтво бродить берегами
І бачить, як то кораблями
Надїзджає військо із Лондону
І з Парижа. Все злотопагонне.
Привозять зброю пребогату,
Щоб Україну звоювати.

Та сотник нишком хлопцям каже:
„Добро те завтра буде наше“.
Бо з заходу ідуть повстанці,
А з півночі робітничі ради,
І Денікін завтра вже пропаде,
В Чорнім Морі, ніби в калабанці.
Не хотів ти, Денікіне пане,
Дати волю нашій Україні,
То покутуй гріх свій Джінгісхане,
В Царгороді в далекій чужині...

* * *

Гей, втікає військо білоруке,
Гей, порвались писані союзи,
Десь червоний кінь копитом стукнув...
А із моря бють з гармат Французи.
Утікає панство кораблями.
Ніби меві, що злякались кулі...
А Гуцули в пристані руками
Загортають все, що ті забули.
І вже кожний Гуцул має кріса:

— Зброю, блюзи нам дали Французи...
Ми заплачу їм дамо — з заліза!
Гей, обридло з паном те братання,
А ходім же бить панів! В повстання! —
Задрожали ті одеські стіни...
Від стрілецьких^а пісень жовтосиніх
А у вечір — море лиш заснуло
Все стрілецтво вже в повстанців було.
І питалось Чорне Море рано
„Де поділись брати Галичане“?
Відповів лиш вітер теплокрилий:
Там вернули, звідки тут прибули...

* * *

Нераз було і важко в цій пригоді,
Але й сміху було також не мало;
Та вже найбільше був тоді у моді
Із Буковини Будз Михайло.
Йому хотілось дуже — бачить море.
Він рвався сам на Схід у бій, в походи.
Та як в Одесі курінь підняв прапори,
Будз занедужав — на животик.
Як доля раз всміхнулася бригаді,
Як всі стрільці над морем спочивали,
То Будз Михайло залишився в Балті,
Й лежати мусів хорий у шпиталі.
Повір читачу: Твердий, цей вояка
Який не вмів заплакати з ран у бою,
Тепер, бігме, немов дитя заплакав,
Що він не може бути там на морю:
„Ах, Боже! В день, як в Києві був курінь,
Я хтів також побачити столицю,
Та мій живіт, ось цей мій клятий дурень
Погнав мене в шпиталь, через дрібницю,

Що я нараз ізлопав діжку груш.
Я Київ не бачив, був недужий,
Ах, воював за Київ рік цілий,
Київ не бачив через живіт дурний.
А нині? Знов! Курінь над Чорним морем,
А я тут сам... Бо так щось в пузі поре...“
І бідний лицар плакав, бігме шльохов,
І бив животик власною рукою:
— „Ах, ти драбуго! Щоб ти лопнув трохи!
Я через тебе не буду на морю!
Ні в Києві не був! А чим я похвалюся
Як верну я в Заставну до матусі?
Там Київ, море... а в мене рицикуси!
А всі стрільці, що з ним лежали хорі,
Сміялися із нього, і доктори. —
Ось так поезія і проза
В війні мішались: сміх і сльози!

Червоними стежками.

А всеж і деякі загони
Пішли червоним шляхом в бій:
Злучились хлопські долоні
Із робітничими в день злий.
Те все вчинив наш Дуб хорунжий;
Намовив сам в кінці стрільців,
Тоді як сотник був недужий,
Ранений в грудь в однім з боїв.
Тож як Чабан вернув з лічниці,
Застав не тризуб, а зірки.
Пристав до сотні. Не дивниця:
Безсилий був, що і руки
Піднять не міг ще, тож прийшов
Щоб мати захист і покров.
Та сотник вже не офіцером,

Товаришом вже, командіром
Відзнаку скинув з рукава :
— „Нехай! Щоб армія жива,
Вчинімо все, що хоче східня тінь,
Щоб рятувать від тифів наш курінь“,
Щоби набрати сили знов.
Потім? Не схилимо голов!“
Вже всюди радість, втіха, сміх :
„Врятуєм хворих ми своїх!“
Красноармейці пють з утіх,
Що Галичане в них в союзі :
„Згинуть буржуї товстопузі!
Тепер вже польських посіпак
Зітрем на мак!“
Ну і танцюють комуністи
„Камаринського“ у шинку ;
Пють самогончку вогнисту
І бють жидів у кабаку.
Щось діється таке смішне :
З Китайцем Гуцул гопки тне,
Вістун у карти грає з жидом,
Та ще й з Кіргізом — за обідом.
Десятник спить на лавці паний,
Обнявшись з Черкесом дружно.
А там якийсь матрос від рана
Учить стрільців співати тужно
Пісень моряцьких ; а Гуцули
Вчать коломийки їх співати.
Враги вчорашні, — вже камрати.
Хорунжий водку пє відром
Із рудовусим кацапом.
А той лє водку на чуприну
Хорунжому, й рече без впину :
„Ех, Галичане, Галичане
Вот так народ, вот так салдати!

Європу с вами покорім, ребята!
Зачем дралися ми без слави
Между собой?.. Вєдь ви Варшаву
Оберегли. Конечно, ви.
Ценой сваєй, сваєй крові!
Ах, обманул вас, Галічан,
Етот Петлюра шарлатан!
На чорта вам та Україна!
Россія будєть внов єдина, неделіма
Добудєм Львов, нє сомневайтесь:
Пролетарії всех стран соединяйтесь!..
Пой, Галічанін, пой:
„Ето будєт паследній і рєшітєльний бой“

* * *

Смієтєся сонцє. Йдє весна.
Радіє братія вільна:
Скінчився тиф, скінчився холод!
І хтось зриває першу чічку,
Гадає дивлячись за річку:
„Був тризуб — нині серп і молот“.
Когось зневіра гадом жєрла:
— Ми зрадили? Цє Бог? Ваал?
Було недавно: „Щє нє вмерла!“
А нині „Інтернаціонал?“
Роздерлася душа стрілецька,
Немов завіса у святині:
— „О, Господи! Дє наша стєжка?
Звідки йдє воля України?
І вянуло лицє Чабана
З борні душевної страшної:
„Йти з крісом проти отамана?
Ми зрадники, чи ми герої?
Ми ж зрадили святі скрижалі

Всенародні старозавітні.
Гармату чути? Йдуть вже далі...
Над Смотричем жовтоблакитні“.
І сотник днями і ночами
Мовчав, блукав, ходив десь сам.
Не раз між вождями у лісі
Ішла таємна, зла нарада;
І сотник схилений на крісі
Шептав до себе: „Зрада! зрада!
Як хочеться вернуть тризуби!“
І був з журби нераз недужий,
Та все слідив за ним хорунжий
Мов хитрий лис... Що прагне згуби...
І грав у давню катаринку:
„З Москви йде воля, благодать!
Як ти не віриш, то: „под стінку“
„В тюрму, в подвал — і розстрілять!“
Вже рідний брат боїться брата;
Вже кожний криється зі словом;
Скажи слівце, — і вже підкова
Роздавить вас салдатська п'яна.
Серед гуцульської дружини,
Колись так щирої, як діти, —
Боїться кожний навіть тіни:
Усі мовчать, мовчать що днини,
І ждуть і шепчуть осторожно:
— „Що буде? Далі так не можна!
Наш кожний крок, молитву, тон
І кожну думку — береже шпiон!
Таж за марні слова, — повір, —
Старшин везуть від нас в Сибір.
За пісню і за слово рідне...“ —

* * *

Скликали раз курінь на віче
Два комісарики новітні:
— „А скинь же, галицький ти стрільче,
Тризуб і стяг жовтоблакитний.

Навіть хорунжий загремів:
„Звізда в гору, тризуб долів!“
Заклекотів цілий курінь;
Як в морі збурхана глибінь...
І в кожного стрільця в очах
Заблис огонь, як блиск меча...

Нараз озвався сотник тут:
„Гей комісар! Марний твій труд!
Ти наших святощів не руш,
Вони частина наших душ!
Не вирвете її ви нам,
Хиба аж разом зі серцями!
Даєте нам про волю мрію,
Сами ж будуете Росію,

Говорите про мир, любов,
А в чрезвычайках ллється кров.
Комуна? Хай, лиш добрі люде,
Хай нарид наш газдою буде,
А не рабом, рабом Москви...
А цього хочете всі ви!“

Тут комісарі стали в двері:
— „Молчать! Контрреволюціонери!
Над вами стяг червоний нині,
Але серця в вас — жовтосині.
В тюрму, Чабан!!

Це ти бунтуєш Галічан“.
Але стрільці зірвались враз:
— „Як сотника в тюрму берете,
Беріть і нас!“

І блиснули в руках багнети...
— „Досить терпіли ми вас досі!

Гей ви, червоні Малороси!
Не говоріть, що ви дали нам
І волю й славу.
Це ваш, це ваш червоний хам
Розбив Українську Державу!
За чужинецьку байку красну
Ви підпалили хату власну.
Жиди! Геть з й України —
До Палестини;“

* * *

Став боронить курінь прапору,
Мов мати свою доню хвору,
Яку напав хижак в дорозі...
І видно було: В цю хвилину
Готові були всі загинуть
За цю китайку жовтосиню...
І поблідли комісарі, вчувши лайку,
Герготали мов жидки у школі в сабаш.
Воркотили, як в калюжі в літі жаби.
Потім сіли собі живо в чортопхайку,
Тай поїхали в Бердичів аж до штабу.
Щоб спровадити чекістів. Але в ранці
По дорозі їх убили десь повстанці.

Т у г а.

І колиж буде тій війні кінець?
Затужив уже Гуцул наш стрілець —
За царинкою, полонинкою,
За ягнятами, за маржинкою.
Бо вже рік цілий з рідного села
Жадна вістонька сюди не дійшла...
Туго прегірка! Жалощі важкі!

Не беріть в борців мрій у подолки,
Не несіть ген-ген та до рідних сіл!
Полетілиб ми, — та не маєм крил,
Ворога розбить ще не має сил.

Ой, ходив стрілець до ворожки сам,
Щоб ворожила доленьку стрільцям.
Щоб ворожила, чи живий ще брат,
І Марусенька і табун ягнят?

Чи зародили всі поля лани?

І чи скоро він вернеться з війни.

А ворожка так шепнула йому:

„Брата забрано ще в зимі в тюрму,

А в тюрмі його так скатовано,

Що від ран важких він помер давно.

А маршинку всю, сто овець ягнят

Військо грабило в день Зелених свят.

Дідич вирубав той зелений ліс,

Що під ґрунями над рікою ріс.

Сосни всі післав пан аж ген в Париж,

А за те дістав десять аж гармат,

Щоб Польща могла Русь завоювать.

До села прийшли чужинці із міст,

Поле все забрав Мазур кольоніст.

А Марусенька в кольоніста все

Служить, коника Мазурам пасе.

Батько літо все в пана жне як жнець,

Щоб дозволив пан пасти пять овець,

У ліску хоч раз назбирать дровець.

А сестричка вже в школі у новій

Вчиться гсворить на мові на чужій,

Вчиться висмівать нарід рідний свій.

А сусіда пан за те в лісі вбив,

Що сусід збирав з голоду гриби...

Як на захід Прут та обернеться,

То тоді курінь з війни вернеться;

Волю принесе він Галичині,
Як трава зросте на на камені.

На Львів! На Львів!

Як зацвіли квіти перші,
І як степ втонув у зіллю.
Стрінулись гуцульські стежі
З ворогами на Поділлю.
Як лиш луг дощами змитий
Вкрився рястами кругом,
Стрінувся орел неситий
Другий раз із гордим Львом.
Як Гуцули йшли на герці,
Чули співи соловя.
Цвіла радість в кожному серці
Веселилася земля:
„Йде та хвиля довгождана,
Бо останки вже стрільців,
Та по році, по блуканнях
Знов нарешті йдуть на Львів.
Йдуть Гуцулики до бою,
А із ними — босяки.
З пятикутною звіздою
Босяки, большевики.
Москаль із жидом, брати сіямські.
Чорнії руки, личенька хамські.
А де їх стане стопа жива,
Не поростає там і трава.
Ідуть Китайці, ідуть хороші.
Ідуть водоноси і міхоноші:
— Вчора був з мене злодій за містом,
Сьогодні став вже комуністом;
Вчора був царським гренадієром,
Правди нової нині піоніром.
Вчора у пана наймитом сірим,

Але згоріли панські двори,
І я бригадним є командіром,
Ось веду військо попід прапори,
А прапор маком гордо цвіте:
„Egalite, Liberte, Fraternite“!
А командір той як сокіл ясний,
Як сокіл ясний, як сонце красний:
Він на краденім конику грає,
Коником грає, Польщу лякає,
Босії ноги із острогами,
Сподень не має, блюзка із мами,
Рік вже не митий, послухав чутки:
Мило то панські є предразсутки.
Замість шинелі із попа риза,
А на головці у горлоріза
Чорний циліндер із князя того,
Що його вбив він за золотого.
Мішок з кропиви замість сорочки,
Кріс, та без замку — на мотузочку,
Молот, сокира, палиця, коси...
Так то узброєні п'яні матроси,
Гуни воскресли в поході тім:
— Дайош Варшаву! Рим! — На Рим!
Спяніла радість! Злоба шал!
— „Інтернаціонал!“
Йде комунар. Де стане він,
Там в церкві мовкне спів і дзвін:
— „Ламайте із церков хрести:
Ми творимо нові світи!
Бог помер! Богами ми!“
Сумерк? Ранок над людьми?

Перші бої.

Бій почався. День і другий...
А на третій — вісти дзвонять:

— Утікають полем, лугом —
Легіони.

Утікають. Їм із жаху серце вяне:
„Знов Гуцули, знов прокляті Галичане“.

І стрілецькі ясні мрії,
Як ті стріли із тятів! —
Ген, туди, до сіл, до нив
До родини, Гуцулїї...

Йдуть. Стають панам на п'яти,
А панам куди втікати?
Край повстаннам закипів!
Бе мужицтво шляхту в спину:
„Отамане, вражий сину!
Нащо ти привів панів?“

Таж учив же нас Тарас:
— Хлопа, ані пана в нас!
Не втече ні один пан!
Бо ми маєм Галичан!“
І червону хоругов

В гору двинув Довбуш знов.
Та нараз. Чи бути може?
Військо йде та не вороже.
Наступають не Поляки,
Але наші Гайдамаки!

Українські йдуть полки...
Синьожовтий стяг, шлики.
„Стій! Хто там?“ крикнув Мельничук.
— Петлюра нам веде Польщу! —
— О, Господи! На службі в ката!

Брат проти брата!
Так Мельничук: — „О, ви злодії!“
Ведуть панів, панів на Київ! —
Гинуть знову гуцульськи хлопці,
Брат вмiра від куль, від братніх.
Наші тут і по тім боці.

— Хто з нас лицар? Хто з нас зрадник?
І роздерлася на двоє
Та душа стрілецька в бою:
— Як вбивати нам братів?
Наддніпрянських козаків?
Таж із ними ще недавно
Ми преславно
Йшли на Київ і на Львів.
— Краще ми зложимо зброю,
Ніж вбивать братів у бою. —
Крикнув сотник скаменілий
В гору знявши прапор білий.

Хорунжий.

— Брате! Друже!
Хай союзи із чортами,
Лиш не з Ляхами!
Хай чорний, хай червоний стяг,
Коби не Лях!

А хлопці.

— Хай червона, чорна
Коби вільна, коби соборна!

А Наддніпрянці.

Ми підем з бісом, лиш не з Москалями!
З Польщею, з відьмою грізною,
Лиш не з Москвою! —

Чабан.

— „Ми підемо сами в неволю,
А не пічнемо з братом бою!
Нехай табор, тюрма, окови!

Та не проллємо з брата крові!
Хай в полоні загинем з горя,
Та не підем з отаманом
Будувати тую Польщу
Аж від моря та до моря.

Хорунжий.

Під стяг Богдана і Дантона!
А не Петлюри вітрогона!
Хай згине Київ. Хай брат на брата,
Коби лиш вольні нам Карпати! —
А хтось озвався по своєму:
— Хай буде чорт! Коби до дому! —

Підхорунжий Мельничук.

— Хай згине честь і хоругов,
Коби у Львів понести помсту. кров! —

* * *

І заки наш юнак хорунжий
З четою і з Мельничуком,
Пішли в запілля, то у лузі
Скоїлось горе з Бахнюком:
Його піймали комісарі
Із горсткою його стрільців:
— Ви зрадники! Петлюрі в дарі
„Оддали фронт робітників!“ —
І Бахнюка й стрільців забрали
І повели через байрак.
Не помогли стрілецькі жалі,
Їх — розстріляли, як собак.
І всюди, всюди по Україні
Ген від Одеси до Случа.

Кров Галичан поплила нині
Від комунарського меча.
Одні пішли в полон, табори,
А других жер промінчик зір.
А третіх голих, босих, хорих
Комунарі взяли в Сибір.
В Сибір хорунжого теж взято.
Й Мельничука і їх чету,
Але на перше зараз свято
Вони на волю втікли тут.
А хорих хлопців у Одесі
Скидав у море комуніст,
Ось так топивсь курінь увесь
Як топиться на сонці віск.

Похилилися прапори.

Ну й обломав же собі крила
Та сизий сокіл на лету!
Гей, окружила вража сила
І Чабана й його чету.
Ну й оточила під горою
Всі славні галицькі полки:
— „Складайте ви, бандити зброю“!
Кричать з над Висли хижаки.
Ну й заридали ж в горі темнім
Білі березоньки росою,
Як то пощерблену шаблюку
Ламав Чабан.
Як її польський капітан
Хотів ухопить в свою руку,
Собі на памятку побіди...
Зів'яв останній цвіт на вишні.
Як ті курінні стяги пишні
Схилилися на переліг

Легіонам польським гей до ніг!
Як брав злий ворог скарб багатий,
Не злото, срібло — лиш гармати,
Що несли волю до Карпат...
І як скитальці безталанні
Утратили багнет останній...
Багнет, що був пять літ в руках,
Товаришем у мандрівках.
Замовк у лісі соловій
В журбі німій...
Гей, як упала зброя з рук,
Здавалось, що ціла Вкраїна
Паде під ноги поганина.
— Закрийся, сонце, впадь на світ!
Спали, щоб не остався слід
Ридай, ридай, країно рідна!
Надія вмерла вже послідня,
І твого війська вже нема...
Настане нам неволя, тьма.
Через божевілля панське,
Безголова отаманське.
І хай заплачуть братя рідні
В таборах, в Домбю, Вадовіцах,
В Тухолі, Львові, Пікуличах:
Ми волі їм не принесем,
Бо вже самі в неволю йдем.
Пропала армія, курінь!
Хай згине людство світ! Амінь!“

* * *

Посеред поля та край Поділля
Справляє Польща своє весілля.
Ділить вже Ляшня велий свій полон,
Розсилаючи до усіх сторон.
Перший свій полон у табор женуть,

Другий свій полон у тюрму ведуть.
А старшинську всю компанію,
У Тухоло аж під Германію.
Прапор курінний на знак розгрому
Повезли Ляшки панові своєму та Пілсудському.

І заплакали всі кіннотчики,
Всі кіннотчики милі хлопчики:
— Не поїду я коником на Львів,
Повезе мій кінь польських паничів...
Коніку ти мій злотогривий, мій,
І з тобою ми зіхали світи
Зіхали світи, звоювали край...
Нині прощай... нині прощай...
І Чабанів кінь з жалю заїржав
Так, що й Лях один в оці сльози мав...
Тут Чабан коня вбив із самопала,
Щоб його Ляшки собі не забрали! —
Ой заплакали рідні братчики,
Два гарматчики:

— „Не будем на Львів бити з цих гармат!
Буде з них стрілять ворог-супостат.
Київ столицю добуваючи,
Край руйнуючи, розбиваючи,
Галич з Київом розділяючи...
А шаблюка та сріблом кутая,
Ще на Маківці та здобутая
Вже рубатиме голови братні...
В руці ворожій. У січі ратній...
І почорнів наш сотник із болю,
Як земля чорна в чорному полію.
І похилилось стрілецтво з жалю,
Як громом збиті дерева в гаю...
Руки ламали старі герої,
Що по пять роках — тут склали зброю.

Чабан на землю впав, як билина:
— „Братя! Хай згину, — бо гине Україна і“

* * *

Як в неволю мандрували пресвяті борці народу,
Тоді в автах, прудкобіжних самоходах,
Надіжджали українські генерали із панами,
Із панами Поляками...

Обійнявшись із ними, як з союзними братами.

А один з них товстопузий, як барило, й бородатий,
Став болючими словами промовляти, докоряти:

— „От погляньте ви, Ляшеньки, любі братя, на до-
рогу, та ласкаво:

Там ведуть тих галицьких стрільців зрадливих,
Що хотіли зруйнувати вам Варшаву,
І що зрадили аж тричі Україну...“

І упало генеральське люте слово,
Мов стріла у роз'ятренії рани:

„Ви зрадили Україну! Ви зрадники Галичане!“
Поїхали генерали-отамани,

А за ними отаманчиків громада,
Теж гукаючи стрілецтву: „Зрада! Зрада!“

А як тее ляцька сторож зачувала
Нагайками побивала

Стрілецькеє біле тіло,

Що у боях, у неволі, у недузі помарніло.

Та не так боліли хлопців ті побої, ті криваві,
Як слова ті генеральські прелукаві.

Перший раз заплакав ревно

Наш стрілець, немов дитина:

„Будь же проклята година

Як нас зрадником назвала Україна! —

„Ой, братчики Наддніпрячки,

Краще голови ви наші порубайте

У степу нас поховайте,
Тільки при нас Ляхів не цілуйте, не обіймайте,
Їх братами не називайте,
„Ще Польска не згінела“ не співайте.
Ран тисячлітніх не ятріте,
Слів Тараса не оскверніте!
Тих братів ви спомяніте,
Що у Галичі, у Холмі, на Волині,
Гинуть в тюрмах, казаматах польських нині
О, чому ми не сконали всі у боях,
Пощо ми діждались хвилі ось такої,
Що за кров за рани, труди і пятьлітну блуканину
Нас в заплату зрадниками називає Україна.
Гей отамане окаянний,
Семене, вожде самозванний!
Ляхам ти віриш і радієш,
Гей, пожалієш, пожалієш...
Гріх спокутуєш великий у неволі та у польській,
Як учитель твій Виговський.
Не прийме вас свята земля
У своє кровю злите лоно,
За те, що галицькі поля
Оддали ви Польщі з поклоном!
Нас зрадниками непокірними
Звеш нині у полях ти;
Кому ми мали бути вірними?
Тобі, льокаю шляхти?
Тобі Семене, що державу
Сам зруйнував і рідню владу,
Прогнав у край чужий Павла гетьмана,
А сам йдеш в найми у Варшаву,
Нас у табор шлеш на загладу!?
В Київ ведеш чужого пана?
Гей, та умів ти побрататись
Із вождом шляхти і панків

Чому ж не вмів ти поєднатись
Ні з владою робітників,
Українських тих комунарів,
Ні з військом гнаних і голодних
Ані із нами тут сьогодні?
А вмів Ляхів послать у Київ наш коханий,
Як Святополк той князь, той окаянний.
Гей, випив ти всю нашу силу,
Твій лавр зацвів на крові Галичан,
Тепер живцем нас вкопуєш в могилу,
В полон нас шлеш, бо так звелів твій пан.
Ви бачите на чолах наших
Найменшу тинь і пляму чорну!
Не бачите тих сорок тисяч
Могил стрілецьких за Соборну,
Так! Ми любили зраду, зміну!
Ми зрадили б самого Бога,
Та лиш на те, щоб визволить Україну!
Щоб наша була перемога“.
Гей, упало люте слово
З уст раненого Гуцула:
„Бодай тебе, отамане Семеночку —
Перша куля не минула!
Нехай буде рука проклята,
Що повела братів на брата!“

* *
* *

То озвався до них сотник:
„Хлопці мої, ви нікого не клянїте!
Гріхи власні почисліте:
Хоч збратались Запорожці
З Поляками.
Але ви в минулім році
Ще дружили з Москалями

Чому клянете наддніпрянське?
Чом лаєте їх ви?
Весь Київ, то сміття варшавське,
А Львів наш — грязь Москви!
Хай тих карає рука божа,
Що нас звели на бездорожжя.

* * *

Проїзджали через Галич:
У неділю вранці.
Не з побідою вертали,
А в ясир, як бранці! —
Вибігає нарід в ранці, вибігає з хати,
Щоб стрілецтво, любих бранців — бачити, вітати:
— „А звідки ви бранці йдете?“
— З міста, із Одеси! —
„Чи не бачили ви бранці
Любчика Олекси?“ —
— Помер на тиф. І нікому було вкрити могили;
Біле тіло твого любка пси порозносили.
— Не плач, не плач дівчинонько, в тугу не вдавайся.
За польського легіоніста заміж віддавайся.
Бо ніхто з нас із тобою не розділить долі:
Хто не згинув там у бою, згине тут в Тухолі. —
„Ой, звідки ви хлопці йдете?“
— З Київа, столиці. —
„Чи не бачили ви хлопці
Мого сина Гриця?“ —
— Ой бачили. Як за нами Денікінці гнали,
Твого сина шабельками в полі порубали.
Заламала руки мати:
— Впав мій син коханий!
Йогож край продав Полякам
Семен Окаянний!

Ни на те ми синів своїх
В бій за Збруч послали,
Щоб їх власні отамани
В ясир польський гнали...

* * *

Линуть чорні вісти, линуть
По Дністровім низу:
— Роздер Семен Україну,
Як Христову ризу!!

Нові шляхи, стара мета.

Втік за Дніпро хорунжий із четою.
Всіх пятьдесят. Червоні Усусуси.
А ворог злий розсівся сараною,
І радий, що на Русина йде Русин.
І внуки Хробророго блукають знов степами
І знов щерблять мечі об золотії брами.
Сумує степ, село і поле, і курган:
— „Знов панщину вернув Семен наш отаман“ ...
Зміняв отаманчик славу свою вічну
І любов народу, вірність безграничну
Та за польську страву, страву сочевичну.
Гей, не лишила ні зерна,
Голодна польська сарана.
А шляхта грабить край, пе кровцю України,
І знов Тетері тінь і марево руїни.
Та не довго радів злий ворог,
Не довго пан гуляв степом:
Тремтїть! Зітре вас люд на порох!
Гремить повстанчий знов псалом!
Вже пробудився, що аж мило,
Тарас Трясило!

Вже легіонерів з їхнім злом
До Польщі змів, як помелом.
Гей, розгубив орел біленький
Своїх паршивих орленят —
Скрізь по степу, й мерщій, хутенько,
Втік без хвоста, і без крилят.
Поплила знов блакитна кровця
З Дніпра по Вислу на поля.
На землю впала хоруговка
Синів Тетері, Кисіля.
І по над Стрипу, над Дністер
Блукає гордий Робеспер.
Ідуть у ранці на зорі
Комунарі...
З ними хорунжий із четою
Йдучи, зове весь люд до бою:
„Вставайте, ви, раби похилі!
Мужицький галицький народе,
Щоб у святій, великій хвилі
Добути волі та свободи!
Перенесім за Збруч, за грань,
Огонь повстань!
Нехай зявиться сотня Гонт —
На фронт! На фронт!
І тисячу Залізників —
На Львів!
А підложімо в цей хоч мент
Червоні, ясні вуглики
Під тюрми і під фундамент
Жандармської республіки!
Вставайте ви, раби негідні
Що ждете ласки в Празі, Відні!
Доволі вижидань, наради;
Товариші! На барикади!

Подайте нам розкуті руки
По році туги і розлуки!
Народ хоч наш назве нас сам
Наймитами Москви і Кремлю,
Та Бог лиш зна, як дуже нам
Хотілося б зеднать всю землю;
Хоча б під владою чужою,
Лиш під одною, під одною!
Гей, вплиньте, раби землі
На море, на глибінь всевітну,
Хоч на чужому кораблі,
Але пливім у пристань рідну!
Щоб лише воля поплила
Хоча б з чужого джерела.
О, не змарнуй останніх хвиль, —
Над засіб, шлях, є вища ціль.
Ударте ви в набат, в набат!
Аж до Карпат!
Ой батеньку, Семене отамане!
Ходи до нас із нами, не з панамі!
Не борони на стид, сором
Ворожу шляхту над Дністром!
Коханий, любий отамане!
Пусти на Львів помститись за кайдани
І за століття панцизняні!
Святі хай будуть для народа
Шляхи Конрада Валєнрода.
Ні, ми не зрадили! прости!
І нас на Львів пусти, пусти!“
Та одповіли гайдамаки,
І одповів їм отаман:
— „Здобуду вольну Україну,
Хоч до Збруча, як не по Сян!
О, лютий час!
Болять душа й за Львів, за вас!

Та хай маленька і бездольна,
Хай не Соборна, — коби вольна!
Коби звільнить мій люд робочий...
З кіхтів медведя із півночі...
Створім у Києві наш храм,
А завтра може воля й вам!
Я й вас в ярмо не дам, не дам!“
По над Дністром, у стіп Карпат —
Знов проти брата — станув брат.

* * *

Не повстав народ дитина,
Снив про волю сні.
І співав лиш: “ О, єдиний
Нашу Україну храни!“
Лиш у горах понад Опір
Гості з за Карпат:
Вигнанецький блиснув топір
Вигнанецьких чат.
І зі Сколього йде Бойко
На верхи до сіл:
— Гей, Олено, будь тихонько:
Чути скоростріл!“
Там у лісі милі браття, —
Наша хоругва!
Прийшли наші з Закарпаття, —
Над Дністром Москва! —
А Олена, трись,! в долоні!
— „Дочекались чуд. —
Це нарешті йдуть червоні.
Землю нам дадуть!
Всіх панів побють!“

* * *

Та погасла й та надія
Посеред народу:
Відступає Гуцулія
Знов кудись — до Сходу.
Гей, пливуть із тюрм, із Ляцьких.
Братні ті проклони,
Шо отаман рідним військом,
Польщу знов боронить.
Повторивши для роздору, —
Хотин і Цецору.
Утікають Гуцулики,
Болем, жалем вкриті!
А за ними в крик отаман:
— „Московські наймити!“
За Гуцулами слідами
Ляхи гнали по доріжці,
Ляцьким полкам помагали
Українські Запоріжці.
А у лісі при орісі,
Як напала запоріжська патруля,
Впилась гостра, гостра куля
Хорунжому біля серця, край реберця:
Хорунжого Запоріжці постріляли,
Ще й шаблями порубали:
— „Це за зраду, зраду твою,
Що ішов ти проти нас, і проти Польщі із Москвою“
Понесли хлопці, свого пана
На ношах з крісів та шаблюк.
Важка, важка у нього рана!
Не видержить хорунжий мук.
Ой, вмірає наш хорунжий, умірає,
Ще й словами промовляє!
„Не жаль мені помірати за Україну,
Але жаль мені, що гину
Не від кулі, від ляцької,

А від братньої, від козацької...
Я стрілець. Пять літ боровся я за волю свого краю.
А від кулі української вміраю!!.
Я ж повстав з цілим стрілецтвом та за мрію,
Ще тоді, як Запоріжці всі молились за Росію.
Я ж боровся з Москалями у Карпатах
Ще тоді як Запоріжці за царя йшли воювати,
Про Україну не хотіли і думати,
А уміли за Україну у Сибір нас заганяти.
Соромились по українськи одно словечко сказати.
Не солодка смерть і рана для нікого —
Та сто раз страшніша смерть від кулі брата свого...
І хорунжий вмер. А чету повів
Мельничук на схід. Там серед степів
В грудях виросла у Мельничука
Туга за краєм, туга прегірка,
Мов Спасителя він чекав лиш дня,
Щоб із Польщею знов була борня,
Щоб на Галич йти та на рідний лан,
Там де весь курінь, там де і Чабан.

В полоні.

В далекій чужині, далеко над морем
У польській неволі в таборі
Весняного ранку
З куріня цілого зібрались останки.
Тут замість утіх і побід-перемог
Неволю і смуток зіслав на них Бог.
Тут хлібом їм ганьба, а сіллю неволя,
А напитком горе, самотність, недоля
А роком тут хвиля, а вічністю день...
Без рідного слова, без рідних пісень...
Їх смуток і болі розпука лиш чує,

Єдина коханка, що всіх їх цілує.
Далеко десь воля, далеко десь люде...
Далеко десь радість під сонцем під злотим, —
А тут лиш наруга, знущання і труди,
У царстві неволі, окруженім дротом.
І хочеться линуць на волю ген летом,
Та варта слід кожний слідить твій багнетом.
Від світа відбиті мов ті прокажені...
Нещасні, бездольні борці полонені.
Сидить Чабан сотник. Стрільці біля нього,
А всі наче труп. Не пізнати нікого.
Гей, матері рідні! Прийдіть у табори:
Цілуйте ті чола, що смуток їх оре!
З вас жадна не в силі пізнати дитини...
Бо з легінів ваших лиш тіни, лиш тіни.

Ті, що зневірились

Вже рік минув, як ми в таборі
Недужі, хорі...
І біль нам наші груди давить:
— На марно всі бої криваві! —
Пять літ важкої боротьби
На марно... ми... раби... раби...
Сконаємо ось тут в неволі
І наші правнуки і внуки
Конатимуть, як ми з розпуки
У чужинецькому ярмі...

Ті що вірять.

По що нарікання, скорботи?
Народу скарб, — моє терпіння.
А хто не йшов на шпиль Голготи,
Не може ждати воскресіння!

Наш люд не згинув, не пропав.
Смертю воїнів, смерть поправ.
Наш біль згадають рід по роду,
І спомин зродить знов свободу!

Зневірені.

Свобода, — сон, що дітям сниться.
Ха, ха! Ми армія героїв,
Народу, що не народився!
Живе народ лиш в наших мріях!
У снах, брехливих лиш надіях!
Ні, ні, ми навіть і не вої,
Ми не полум'я, не огонь,
Що стоплює залізо в крицю,
Що нищить все, палить руйнує!
Ми блудний огник, що мандрує
В степу змінюючи напрям,
Куди лиш хочеться вітрам!
Мандрівка наша це сором,
Безцільний бій, безумний лет.
Ми були все лише хвостом
Чужих комет.
Ми не зірниця, що уміє
Сама у темряві ясніти.
Ми лиш безсилі сателіти
Зірниць, що сяють із чужини.
Наш блиск, то менту гра, хвилини.
Ми революції Апостати,
Ми лиш вода, в якій маґнат
Згасив огонь Східного бунту.
Ми всі лиш сторожа пожарна,
Що панські двори йде гасити,
Сама конаючи в полум'ях,
Ми навіть спомину, ні слави

Не лишимо своїм синам!
Бо, ми що дня в боях кривавих
Новим вкланялися богам.
Ми є той лист, яким зла буря
Кути лиш витерла чужі.
Чужої птиці ми лиш піря,
Занесене з по-за межі.
Нема вкраїнського народу
Ніде на світі, на землі.
Є лиш Руснак, Хахол, вандал;
Москви і Польщі Провансал.
Нема у нашому народі
Ума, ні правди, ні краси;
Є зграї лиш, що в злій пригоді
Жеруться як скажені пси!!.
Мов скорпіон, що убиває
Себе в годину небезпеки,
Замість піднять своє жало...
Повстать на ворога, на зло.
Богами нашого народа,
Це зрада, підлість і незгода!
В нас Єфіяльтів міліони,
І Юд зрадливих легіони.
В нас божевільними зовуть
Борців народньої свободи.
Замість ламать залізо пут,
Вони благають хліба, згоди!
А ваш кривавий, важкий труд
Для їхніх цілей тільки зброя,
Вони й в тюрьму на те ідуть
Щоб лиш здобути лавр героя
І промінять його за хліб.
Так! крамом став стрілецький гріб;
Уже стрілецький гордий син
Днесь носить варяжий карабін
І гордий з чужинецьких строїв,

Гострить на брата свого зброю.
А як хто бореться із них,
То не за вільну Україну,
Лише за галицький смітник,
За власну хату, за родину!
Немов пискля, невросле в піря,
Що бачить лиш своє подвіря.
Короткозорії сліпці,
Що бачуть лиш костур вруці.
Хоч вся земля Червоноруська, —
Одна кольонія мазурська,
Хоч за літ сто, де жив наш рід
Загине по Вкраїні слід,
То в Києві на оборону
Ніхто не вдарить в криси дзвону!
Ми хтіли трупом своїм власним
Гатить провалля це нещасне,
Там на Збручі — а там безодня,
Ще поглибилася сьогодні!
І в Києві нас брат в безтямі
Вже називає чужинцями!
О марно, марно вже пять літ
Ми марнували юність, квіт...
Бідна Галичина, бідна!
Колись ти перша, — днесь послідна!
Як пелікан — ти власним своїм тілом
Дітей пестила над Дніпром,
Оддала військо — із добром.
Та діти вирости — і сміло
Одплачують тобі лиш злом.
Ти гинеш, вянеш, а сини?
Так, над Дніпром глузують лиш вони...
Над твоїм трупом... трупом мами...

Ті, що вірять.

Не правда, ні. Скінчиться горе.
Прийде пора і Чорне Море
Затопить ці тюремні мури,
Де вяне цвіт Галичини.
За нашу Галицьку Країну,
За Холм, Волинь і Буковину,
І Закарпатьську золоту, —
Почне ще Київ у слухну днину
Війну святу.
Як ішли діти Галичан
По Дон, по море і Карпати
Святий наш Київ визволяти
З московських кайдан.
Так, підійметься весь народ
У хрестоносний бій-поход
Щоб визволять наш рідний дім
Новітній наш Єрусалим;
З ярем страшніщих, як татарські,
З ярем шляхетських і боярських.
Встає зі сну наш велит сонний,
Сорокміліонний!

Зневірені.

Сорок мільйонів нуль порожніх,
Капустяних голів ничтожних,
Для заяців чужих нажива.
О, це народ! О, це нам диво!

Ті, що вірять.

Ніхто, ніхто не прокляне нас,
Бо всі шляхи, куди ми йшли —

Святі і праві.
Хоч розійшлися ми з братами
Із степовими козаками.
То не, як Авель з Каїном,
Ні, розходились ми як діти
Із казки про сімох братів,
Яким вмірає рідна мати,
І діти ліків йдуть шукати
Розбігшись здовж усіх шляхів, —
На Схід, на Захід ген у світ...
До всіх джерел, до всіх ягід.
Ми ж тільки тонули на водах,
Хапаючись і стебельця...
Ішли й на Захід і до Сходу...
Щоб лиш на беріг — до кінця...
На всі шляхи, куди ми йшли,
На всі могили, що зросли
Прийде в майбутнє весь наш рід
Мечі гострити і молитись!
Сльозами вмити кожний слід.
Бо нашою лише рукою
Створила Галицькая волость
Од віку первий велий чин. —
Чин, перший, пробний, чудодивний,
Революційний.
По ньому прийде другий чин,
А з ним великий рідний — Він.
І всіх, усіх тоді пригорне:
Народня, Вільна і Соборна!..

Останні вогні.

А в ніч одну осінньої неділі
Раз хлопців пять утікло через дроти
А потім десять, потім три... і так втікали всі з охоти,

Що сотня всіх впинилася на волі.
Хоч де кого убили польські варти
На дротах ще, та після втечі тої...
А дехто з них утік за Збруч далекий,
А дехто втік відразу за Карпати.
Але Чабан, утікши із табору
Зібрав собі курінні всі останки
І помандрував лісами... в тінях бору,
У рідний край ламать тюремні замки.
Попробувать ще раз з останком сил
Піднять народ на бунт, на лет стокрилий.
І знов не вийдуть із дива люде:
— Що то за чудо діється всюди?
Від Перемишля аж кордону
Піють вже півні, піють червоні,
Стоги згорають, сіють пожежі,
В лісі блукають ватаги, стежі,
А у їх коней срібні підкови,
Золота грива, але вся в крові.
На ті ватаги, на ті загони
Падуть проклони, панські проклони:
„Ой, то Чабан той бродить по краю! —
Нарід до бунту знов підмовляє,
Панські маєтки з димом пускає.
Витає гостей — аж дві ватаги,
Що по хорунжим остали в степу,
На клич Чабана прийшли в потребі, —
І під наказом Мельничуковім
Знов розпочали на панів лови.
Кличе вже шляхта, злобою п'яна:
— На паль ватаги, на паль Чабана!“
Але нім встигли кого піймати,
То Чабан зник десь поза Карпати.
Лиш Мельничук наш попавсь з четою...
І наложив він буйголовою.

Там у Чорткові труби загули,
Труби загули осінню з рана:
— Згинув останній з куріня Гуцулів,
Згинув останній... з куріня Чабана!
Так підхорунжий вмер, а інші очайдушні
Зогнили десь в тюрмі у сутінках склепінь
Замучені на смерть, як ті Христові учні...
Ось так пропав курінь... мов хмара, і як тінь.

На вигнання.

На берегах чужих, в таборі, у лічниці.
На постелі брудній, на клаптику соломи
Лежить хтось хорий... сухітничі лиця...
Зловісний кашель і краплини крові
На звялених устах... говорять вам без слова,
Що він піде у вічність, що він уже в дорозі...
Лежить юнак, смутний, спокійний, добрий...
Задивлений далеко за вікно,
У синяву бліду далекого Бескиду...
— Вже їх не побачу... по верхах не піду...
„Гей, чеськая земле, твій люд ліліпут
Вже вільний, .. мій велит — не збувся ще пут
Сини великана... ми тут в чужині,
Кортаєм довгі скитальчії дні...
І жебраєм хліба, що нам як полин...
Блукаєм, чекаєм, не рік не один...
Без віри, надії чекаєм. Чого?
Шукаєм, питаєм — Куди? У кого? —
Як важко... горіти, згорати вогнем,
У ночі безсонні питать: — Де знайдем?
І бути тим листям, що з вітром десь лине,
І кожному бути лиш зайвим, чужим.
І знати, що в других сімя десь, свій дім,
А в тебе самотність, а в тебе порою

Так хочеться бити в стіну головою.
Лиш жити питанням, що палить як вогні:
— Що там на Україні? Що в Галичині?
І слухать як біль оре груди, мов рало:
Від вістей із краю: „Все, усе пропало!“
І вянути мовчки із ганьби і стиду,
Та слухати брязкіт кайдан з за Бескиду.
І все лиш бачити у сні:
— Тарас, великий Данте...
Що так скитавсь у чужині,
Як ми, ми емігранти...
Задумався сотник і бачить... мов тінь...
З Карпат... аж до Львова... на Київ... і знов...
Табори... утеча... могили... а там...
Десь Маківка... битви... Стрілецтво... і Стрипа...
І Чорнеє Море... повстання... тиф... сам...
І біль в хорих грудях, як дитя захлипав.
— „Де ти, моє військо? Курінь мій! Курінь!..
І нагло десь пісня... мов крилами бє:
— Це хлопці надходять... це військо моє...
Шляхом, де давно мандрували
Залізні полки... Жіжки лави...
Ідуть стрільці, останки війська,
Що вже без вождя, без держави.
Співають: „Верне тая слава...“
Ввійшли в лічницю: пять стрільців...
І двох Запоріжців, козаків,
Що втікли з польського табору,
Проклявши Каліш, й Семена отамана...
Який покутує свій гріх,
В таборі за братів своїх.
Подавши руку Галичанам,
Прийшло козацтво і сльози в їх очах.
— „Помре Чабан — помре... в цих днях...
Але Чабан всміхнувся... що нічого...“

З над Висли й Велги громи звисли...
За Запоріжську кров підмоги,
За чудо Висли в день тривоги...
І за Варшави оборону —
За кров червоних Усусусів,
Був Тарнів, Калішські чертоги,
Табори польські, смуток скону,
І був новий страшний Андрусів.
Тож тямте всі, що для раба
Одна дорога: — „Боротьба“
Тоді аж буде воля в нас,
Як по Кавказ: Усі один, усі нараз...
Одно Євангеліє — закон:
— „По Тису, Дон“ —
Як для вершин народніх і низин:
Лиш Гарібальді, лиш один;
І як не будемо шукати Мессії свого на чужині,
А як пороги всі мужицькі зміняться в шанці і твер-
дині!

Як не похилиться наш рід,
Ані на Захід, ні на Схід.
Тож де вас люта доля кине,
І де вас буря понесе,
Ви тямте: Все для України,
— А Україна понад все!“
Тай помер же він та по тих словах —
Стрільцям на руках.

* * *

На землях чеських... гріб — курган...
На хресті напис: „Сотник Чабан...“

До рідних гнізд.

По над бурхливим синім Прутом
У пізню осінь, здовж лісів,

Вертає в сіру пору люту —
Із полону, чета стрільців.
Ідуть знесилені, похилі...
Чи то йде військо, чи мерці?
Орли над ними білокрилі,
Мов крильми б'ють їх по лиці.
Їх гонить сторожа ворожа...
Вірли... наїжений багнет...
Паде проклин на роздорожжа:
На слід останніх наших чет!
Ідуть стрільці крізь темні бори:
— Чому самі вернули ви? —
Питає вітер з Чорногори:
— Де ваша воля? Хоругви?
І ніби шепчуть всі потоки:
— Ми вас чекали аж три роки!
На полонині став старець:
— Тепер надіям всім кінець!
Не верне вже Україна, ні.
Бо повертають легіні! —
Гей, мали ми велику пору!
Були багнети, була сталь.
Не боронили ми прапору!
Який нам стид, який нам жаль.
Терпіли ми страшну наругу,
Неволю панську, безліч мук.
О, дай нам Боже війну другу:
Не випустим вже зброї з рук!“

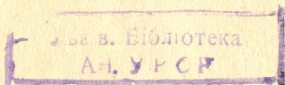
* * *

Тінь Довбуша іде верхами,
Ридає ревними сльозами...

* * *

Ідуть Гуцули. Ось і місто.
Вістун відозвався по старому:
„Гей, хлопці, молодці! Під Львів ішло триста,
А трицять вертає до дому...“

Кінець

*(Поема писана в Галичині, на Великій Україні і в Празі
1919—1927 р.)*

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВ
у Львові.

PL
(1986) 175 PL

~~585~~

III 8322

Чруб 62 квіт

Бабій
Мульський
Курінь